PETRI SERVII
DISSERTATIO
DE VNGVENTO ARMARIO
SIVE
DE NATVRAE ARTISQVE MIRACVLIS

Cornelio Francesco

ROMAE
TYPIS DOMINICI MARCIANI.
ↀDCXXXXII.

Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. FAVSTO POLO

ARCHIEPISCOPO AMASIAE

Et Summo Domus Pontificis Praefecto

PETRVS SERVIVS F.

INcrebuit consuetudo ab antiquissimis usque ducta temporibus (ILLVSTRISSIME POLI) *ut nullum quisque librum in publicam lucem proferat, quem patroni alicuius clientelae non committat. Mihi vero vetus hoc institutum tuenti, cuius fidei Dissertationem meam commendarem atque concrederem, diu deliberandum non fuit;*

apud Te enim nata tuaq; munificentia adulta Te patronum iure adit, tuumque fidenter implorat patrocinium. Et vero quî non fidat, quî non speret a Te patrocinium, quem fautorem, quem tutorem, quem parentem semper habuit? Iam inde ab eo tempore, quo primum in tuam clientelam suscepti fuimus, perpetuis a Te beneficijs, perenni benignitate, nunquam intermissa gratia affecti obstrictique semper fuimus. Dedecus est, *inquies*, semper sumere nilque dare: *Dedecus, fateor: at neque:* Tui sitiunt fontes *neque* E mea pumice exprimi aqua potest. *Tu is es, Praesul Amplis-*

plissime, qui auctoritate & gratia polles, quique innata benignitate & liberalitate singulari nostris, imo omnium, commodis uberrime consultum velis. Ego vero quasi Ulysses ille apud Alcinoum nihil habens, quod pro ingentibus meritis rependam, praeter aliqua mentis munera, audeo tenui hoc opusculo ad Te *adire, tuaeque munificentiae veluti litare: quod sane eo fidentius audeo, quo certior sum,* Non esse minus regium parua accipere, quam largiri magna. *Excipe igitur hoc quodcunque est, non quidem ut meritam gratiam, sed vel ut ingentis accepti beneficij exiguũ testimonium, vel ut clientem*

in tuam fidem & patrocinium sese conferentem. Vale & viue tum amplissimis munetibus ingenio tuo debitis naturaque dignissimis, ab VRBANO Pontifice omnium Maximo incredibili sedulitati tuae, curae, prudentiaeque delatis; tum ijs, quae omnium iudicio & acclamatione Te *manent, Summis Virtutis Insignibus. Iterũ vale.*

ↀDCXXXVII.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

I. B. Alterius Epiſc. Cam. Viceſg.

DIſſertationem hanc Petri Seruij *De Vnguento Armario* maiori qua potui diligentia perlegi, eamque nihil ortodoxae fidei abſonum nihil probis moribus aduerſum continere cognoui

Ego Angelus Colius Senen. ipſis Kalendis Auguſti 1637.

Imprimatur.

Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apoſt. Mag.

PE-

Petri Servii Spoletini
In Gymnasio Rom. Medicinæ Theor. Ord. Professoris P.

DISSERTATIO
DE VNGVENTO ARMARIO ET SYMPATHICO VVLGO APPELLATO

Siue

De Naturae Artisq; Miraculis.

DISSERTATIONIS *Argumentum.*

VNGVENTVM vulnerarium, quod non vulneri, sed gladio aut panno, vulnerati sanguine tincto, salubriter

adhibetur, a doctissimis quibusque Philosophis in quaestionem vocatur. Nonnulli aut nimis simplices & creduli, aut in peruestigandis naturae viribus, industriaq; artis experiunda accurate versati, id e secreto naturae gremio, artis industria productum arbitrantur. Complures vero inusitata illius medicatione permoti a daemone mutuatum esse vires existimant. Alij demum, nec medicamento nec daemoni hac de re facile credentes, neutri sanitatem, adhibito vnguento redditam, adscribunt, sed vni naturae,

De Vnguento Prima opinio.

Altera opinio.

Tertia opinio.

tanquam certiſſimo vulnerum medico. Itaque ab vnguento contra omnes eius hoſtes ſtare qui vult, non experimentis, ſed rationibus praeſto eſſe debet. Ergo non tam quaerendum hic eſt, *An vnguentum ſympathicum naturale ſit*, quam, *An naturale eſſe* POSSIT: quaerendum, inquam, *Num artis induſtria, naturaeque vires eiuſmodi* POSSINT *vnguentum componere, quod panno ſolum gladioue cruento illitũ, abſenti vulneri, centumque millium interuallo diſiunȼto medeatur.* Quare nihil ſane moror, fueris ne vnquam ab vnguento Diſſertationis finis.

ſympathico vulnus ſanatũ, an nunquam fuerit: immo nihil moror, ſit ne re vera, id,vel non ſit in rerum medicarum vniuerſitate. Artem vero ſolertem & operoſam, ſummis & arcanis naturae viribus munitá Posse haud abſimile vnguentum componere, duplici argumentorum genere contendam: primo naturae artiſque mirandis operibus: ijs nempe, quae, etſi vnguento haud plane ſimilia ſunt, tamen ita informant animum ad induſtriam artis & naturae vires cognoſcendas, vt eum ad ſympathici

Ratio diſſerendi de vnguento.

vn-

vnguenti naturam assequẽdam alliciat & facile flectat. plurimis enim naturae artisque miraculis eruditus animus, vnguenti vim esse naturalem, sibi persuaderi facile patietur. Alterum vero genus argumentorum ea comprehendit, quae vnguento sunt virtute simillima, nasum nempe arte restitutum, Apulum araneũ, malum Punicum, vuam, cerasum, morum, ceteraeque maculae, quae ex feminarum malacia in qualibet parte corporis veniunt, & statis anni temporibus mirabiliter commutantur. His

Duplex miraculorum genus.

abſolutis, aduerſariorum rationes, ſine fuco & fallacia a me collectas, maiori vi ſubijciam ſubiectaſq; ſtrenue refutabo.

Ge-

GEnus humanum eo rerum cognoſcendarum agendarumq; libidine adactum fuit, vt non ſolum maximos per ſe labores ſubierit aeſtus, algores, vigilias, longa ac difficillima itinera terra mariq; ſuſceperit: verũ etiam prauos ipſos daemones conſuluerit. Sane Chaldaei primo, Hebraei, Perſae, atque Aegyptij, in rebus cognoſcendis nimium curioſi, ſuperſtitione ſe obligare coeperunt; mox Graeci, demum Latini. Nam ſicuti Zoroaſter Medoperſa magno carminum volumine Magiam condidit, Her-

Hominum ſciendi deſiderium.

Magia apud Chaldaeos nata.

mippus interpretatus est, imitatus Nactabis, Typhon, Dardanus, Simon, Corinondas, & Apollonius Tyanaeus; ita Ostanes, Xersis Persarum Regis exercitum sequutus, e Perside in Graeciam asportauit. Ceterum ab ingeniosa gente, adeo curiose excepta cultaque fuit ars, vt Democriti & aliorum philosophorum opera studioque longe lateq; serpserit, & in Italiam etiam penetrauerit, vt vel ex eo constat, quod Romani iam inde a primis reipublicae temporibus Chaldaeorum praestigias lege duodecim tabu-

Qui eam excoluerint.

In Italiam penetrauit.

la-

larum damnauerint. Immo vero, vt Liuius addit, Senatusconsulto conquisiti fuerunt omnes veneficorum libri igne comburendi. Verum enimuero vt hominum animus rerum cognoscendarum desiderio nunquam nō flagrauit, vt cacodaemon nunquam homini non parauit insidias; ita nefaria haec ars nulla vnquam lege nullaque poena aboleri potuit. Nam etiam aetate nostra apud Lappos Findos, ceterosque populos ad vltimum septentrionem pertinentes excolitur, & per summum dedecus

Romae damnata.

Magia frustra legibus vetita.

exer-

exercetur: adeo vt ventos ſere nutu & quaſi arbitratu commoueant, & paſſim nauarchis venditent; tempeſtates procellaſque excitent; Morborum tranſpoſitio. morbos ab alijs in alios homines tranſponant, non abſimili modo, quo ſegetes apud Virgilium:

Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.

Ceterum ſicuti haec magica eſſe ac ſuperſtitioſa, nullus chriſtiana religione imbutus inficiari poteſt; ita quaeuis admiranda, quae intelligentia compraehendi non poſſunt, cacodaemonis dolis, machinis, fallacijs tribuen-

buenda esse, is solũ asseuerabit, qui vere oscitanter in naturae viribus, industriaq; artis exploranda versatus sit:

Multa enim tegit sacro in-
uolucro natura,

multa acutum audaxque hominum ingenium patrauit, multa assiduo industrioque labore perfecit, quae rudibus daemoniaca, gnaris naturalia, omnibus admiranda videntur.

De vnguento vero sympathico quid censendum sit, an cacodaemonis opus habendum, an potius naturae artisque thesaurus, e foecundissimo ejus gremio so- *Quid censendum de vnguento.*

lertiſſima huius induſtriæ promptus, haud ſatis me ſcire fateor. Sane acer & attentus animus, cum Vnguenti vires perpendit,

Stupet, obtutuque haeret defixus in vno,

inſcius, quo ſe vertat, quid annuat, quid renuat. Ceterũ in tanto medicamenti miraculo, & in tanta rerũ ignoratione audendũ aliquid eſt, &

Quid noſtri valeant humeri, quid ferre recuſent,

periclitandum.

Vnguenti vſus frequẽs. Et ſane exploratum apud omnes fere gentes videtur, adhibito Vnguento ſympathico, gladioque tantum illito,

lito, vulnus ſanari : ſanitatem vero acceptam referri posse vnguento ſua vi ac naturaliter agenti, illud argumento eſt, quod non tantum id videatur miraculũ, vt vel a natura, vel ab arte ad bonos maloſue daemones ſit prouocandum. Nam & natura ſuis tantum viribus freta atque munita, & ars propria, non a daemone accerſita, induſtria ſexcenta creat ac gignit, quae ſimilem nobis admirationem mouent. & vt naturalia primo aliqua in medium afferam, quibus veluti in diſſertationis limine informem,

eru-

Naturae miracula. erudiamque Lectoris animum ad vnguenti naturam deinde cognoſcendam,

1 Magnes. Quid mirabilius Magnete (obſecro te, Lector, caue ſis in iudicando curioſus: omnia, ſi lubet, perlege, ac tum meo ſcripto cenſoriae ſeueritatis notam libere, & plane ſtoice inure) Quid, inquam, mirabilius magnete, aut ferro magneti affricato ad polum, vel ſtellas ei proximas, monteſue magneticos ſeſe perpetuo conuertente?

2 Terra Nyli. Quid mirabilius Nyli terra, quae exiccata illa quidem ac diligenter aſſeruata, eodem

dem semper pondere grauis est; ad XVII. vero diem Iunij nullius rei accessione se ipsa ponderosior euadit?

Quid mirabilius Fulmine intacta vagina ferrum absumente, aut intacto ferro vaginam; nummos illaesa crumena, integro dolio vinum, pannos pyxide armarioque incolumi? 3 Fulmen.

Quid mirabilius igne montis Heclae, qui stupa extinguitur? aut mōtis Chimerae, qui foeno? aut Coloniae Vibiorum, qui pannis? 4 Ignis Heclae.

Quid mirabilius *Horrida Harpasi caute, quae vno digito* 5 Cautes Harpasi.

mo-

mobilis est, eadem, si toto corpore impellatur, resistens?

6 Herba Bengalae. Quid mirabilius herba in insulis Bengala & Zeirano nata, quae ligna ad sese ea vi allicit, vel potius trahit, vt ea ex hominum manibus abripere videatur?

7 Medulla ferrea. Quid mirabilius Iauae maioris arbore, *cuius medulla ferrea est, fructus ferro impenetrabilis?*

8 Arbor Pudifica. Quid mirabilius arbore illa, Pudifera iure appellata, quae rerũ accessum videtur sensu percipere? Nam appropinquante homine vel animali, ramos constringit, recedente pandit. Idem quo-

quoque spongiam facere confessum ac receptum est.

Quid mirabilius Aeschynomene Apollodori herba, quae tangentem manum refugit foliorum contractione? 9 Apollodori herba.

Qid mirabilius Mimosa hortensi, quae manu admota senescit, reuiuiscit remota? 10 Minosa hortensis.

Quid mirabilius Insulae Cimbubon arbore, cuius frondes si decidant, non actae, impulsaeque, sed sua vi repunt, suisue quasi pedibus; manu aut stilo tactae abeunt ac refugiunt? 11 Arboris folia motu praedita.

Quid mirabilius arbore 12 Malaccae arbores.

in Malacca, cuius radices ad orientem ſolem vergentes venenis medentur; quae vero ad occidentem, ipſiſſima venena ſunt? quod ipſum de arborum folijs in Inſulis Philippinis literis proditum eſt.

13 Arbores ſerpentiferae. Quid mirabilius Americana arbore ſerpentifera? ferunt enim in Chile frigidiſſima Americae prouincia arborem eſſe, in cuius folijs vermes naſcuntur, qui cum inde decidunt, ſerpentes fiunt.

14 Arbores anatiferae. Quid mirabilius anatiferis Scotiae aut lignis aut arbuſtis? in ea enim prouincia, vel

vel potius in Hebridibus Insulis Scotiae adiacentibus arbores lignaque sunt, nauium fragmenta, ex quibus vermes pululant, qui paulatim enato capite, pedibus, atque alis in anatas vertuntur.

Quid mirabilius Cane canicidas, nunquam antea a se visos, allatrante? 15 Canis natura.

Quid mirabilius Agno Scythica? Profecto (vtor Scaligeri verbis) *Superiora ludum putes, praeut est admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum Horda primaria Zauolha est, vetustissimae nobilitatis commendatione: In eo agro serunt semen seminis melonis* 16 Agnus Scythica.

ſimillimum, ſed minus oblongum. Ex eo ſato plantam exire, quam Borametz, id eſt, agnum vocant. Creſcit enim agni figura ad pedum fere trium altitudinem, quem pedibus, vngulis, auribus, toto capite, praeterquam cornibus repraeſentat. Pro cornibus pilos gerit ſingularis cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſsimo: cuius detracti vſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt internam pulpam gammari referre carnes: Ceterum e vulnere quoque ſanguinem emanare: Dulcore eſſe admirabili: Radicem humo exertam ſurrigere ad vmbilicum vſque. Illud miraculi fouet magni-

Miracula.

gnitudinem: Quamdiu vicinis obsidetur herbulis, tamdiu viuere quasi agnum in laeto pascuo. absumptis illis tabescere atque interire. Idque non solum vel casu vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia, subtractis, atque ablatis euenire. Quin illud auget admirationē: appeti a Lupis eum, non item ab alijs, quae carne vescantur.

Quid mirabilius remora vere pisciculo currentē nauim, velis, remisque actam immo tempestate ac procellis iactatam solo carinae adhaesu illico sistente? 17 Remora

Quid mirabilius alio pisciculo nauim non modo si- 18 Remora Indica.

ſiſtente, verum contra vim curſumque ventorum retro inhibente? Audi ſi lubet Linſchottan. in Nauigatione, auctorem fide dignum. *Nauis ex Mozambique tendẽs per quatuordecim dierum ſpatium vento ſecundo, nihil obſtante retroceſsit: Cumque anxij nautae cauſam inquirerẽt; & veneficia ſuſpicarentur, piſcem tandem ſub naui inuenerunt, qui nauim in tergo contra venti appulſum natando portauit. Hoc autem magna cum difficultate depulſo, rectum ſtatim curſum tenuerunt.*

19 Clauicula in veſcicam penetrata. Quid mirabilius ferrea clauicula ex ore in veſicam il-

illapsa? penetratis nempe exilibus meseraei venis, cōpacto iecinore, densis durisque renibus, solidis & acutissimo sensu praeditis vreteribus: & quod in admirationem omnium maximam stupidissimum quemque traducere potest, quid mirabilius ferreae huius clauis in vesicam ingressu? adeo mirandum hoc est, vt minus (dicere ausim) admirarer, si ea in vesica genita esset.

Quid mirabilius muliere eo vrinae profluuio laborante, vt vno die ducentas vrinae libras fecerit, ab om- 20 Vrinae profluuij mira historia.

ni tamen potu abhorrens? Mirabilis aeque & incredibilis morbi historiam, a Gabriele Fonseca medico Vrbis primario mihi tibique Lector, scriptam, hic habes: *Nobilis Monialis ex praeclara familia de Franchis temperamenti ab ortu calidi, & sicci annos nata 27. cum varijs affectionibus vexaretur tandem anno sal. 1637. Mense Martio incidit in admirabile vrinae profluuium, cum subinde vna die excederet mictu quantitatem ducentarum librarum, eratque vrina valde tenuis colore & substantia aquae persimilis in qua innatabant ali-*

quot

quot flosculi instar niuis; & quod non minus admirabile in tanta vrinae profusione obseruatum fuit, cum hoc vrinae profluuio aliquibus diebus perseuerante, omne potus genus ita vehementer abhorrebat, vt me potum ipsi suadentē (ne tota in vrinam liquefieret) odio prosequeretur, lacrimasque hac de caussa effunderet, curantique Medico irasceretur, quod me ad consultandum vocaßet. Fuit simul accersitus Excellētissimus Benedictus Auerrhinus insignis Vrbis medicus, adfuit etiā Excellētissimus medicus Io: Iacobus Baldinus fama in vrbe & in orbe clarus medicus ordinar.

Vere miraculum.

Praeclarissimus Zachia etiam interfuit cusatio-ni.

dicti Monasterij nuncupati de Campo Martio. haec tamen transactis aliquibus diebus conualuit. Haec eadem monialis duobus transactis mensibus incidit in omnimodam vrinae suppressionem siti tamen ingenti flagrabat cum ipse curationi praeessem, quia Roma aberat medicus ordinarius, nihilque minxit per spatium quatuordecim dierum, tandem vsu spiritus terebinthi vrinam copiosam reddit, reiecta cum vrina materia sabulum calcemque referente. Gabr. Fonseca Med. Rom.

21 Pyrrhi digitus admirab. Quid mirabilius Pyrrhi Epirotharum Regis digito tum lienosos tactu sanante,

tum

tum ignis omnem a ſe iniuriam arcente? Vim lienoſis ſalutarem naturae acceptam referendam eſſe, vel Reges Galliarum declarant, qui omnes tactu ſtrumis medentur. Regum Galliae mira vis

22 Ignis vero repellendi vim ab eadem natura manaſſe, illud argumento eſt, quod plurima ſint, quae ignibus non abſumantur.

23 Vt Linteum ex amianto, quod ardens in focis ſordes exuit, ſplendetque magis, quam aquis ſaponeque abſterſum. Linteū ignē eludens.

24 Vt Regum funebres tunicae ex aſbeſtino, quibus

co-

eorum corpora obuoluta comburebantur, vt ab reliquo cinere separarentur.

25 Castellũ ac Turris ab igne non acta. Vt Castellum ligneum a Caesare in Gallia Cisalpina igne frustra oppugnatum.

26 Vt lignea Turris ab Archelao Mithridatis Pōti Regis praefecto contra Syllam extructa.

27 Salamandra. Vt Salamandra, quae nō solum ab igne non laeditur: *sed eum nulla sui laesione tactu extinguit non alio modo quam glacies.*

28 Vt (quod magis ad rem pertinet) serua Aethiop: & rusticus Picenus, de quibus certissima narrare, vt me non

non piget; ita veriſſime narrata te, Lector, ne taedeat audire. Rodericus Fonſeca, magnae exiſtimationis medicus, dum Piſis medicinam profiteretur, ſeruam emit Aethiop. operae domeſticae cauſa, quae, cum luberet tractabat ignem, carbonibus nulla ſui laeſione, manu oreque ſumptis. Rem narro mihi narratam a Gabriele Fonſeca Roderici nepote & medico Romano praeſtantiſſimo; quam mehercule adſcribere non auderem, niſi vir ſpectatae fidei mihi nuper teſtatus eſſet, ſe periculum ſex enties ſe- Mulier ab igne non laeſa.

fecisse aperteque vidisse, carbones eam vere candentes compressa in pugnum manu tandiu tenuisse, dum pene extinguerentur, nullo plane ignis vestigio in manu impresso.

Mihi vero haec scribenti (vide obsecro, quid tulerit casus) haud absimile videre contigit: nam cum in Nosocomio Sancti Spiritus curandis aegris pomeridianam operam nauarem, vidi mulierē & ipsam Aethiop. quae vere mendicans, vt frigoris vim depelleret, carbones maxime candentes e foco illo praegrandi, quo vale-

Mulier ab igne non laesa.

letudinarium incalescit, in proximum terreum foculũ, quem secum ignis subripiẽdi causa gerere solet, nuda manu asportabat. Ipse vero re, quam animo tum calamoque voluebam, mirum in modum commotus, statim illuc aduolaui, rogauique mulierem, vt, me propius inspectante, carbones nudis manibus tractaret: dicto paruit, sumpsitque plurimum ignis illaesis manibus. Postridie adfuit summo mane, iterum facinori prõpta, proposito externa die a me praemio. quid multis opus est? Ipsa manibus ge- Animaduer.

mellis

mellis ijsque cauaticis veluti ferreo batillo ignis aceruulum e foco sumebat asportabatque, vt die praeterita in proximum terreum foculũ: quod ipsum singulis prope diebus, cum igne indigeret, eam factitasse, testabantur omnes, qui apud Valetudinarium seruiunt. Quae cum ita sint, non est, cur ficta & commenta fabula habeantur, quae de Picente vulgo feruntur, quaeque mihi sunt penitus explorata.

30 Et quidem vulgare in Piceno est & omnino peruagatum, Martinum Cecco-

Monstri simile Picenis facinus.

cho-

chonem ex oppido, vulgo *Monte Lupone*, manu ignem carbonesque candentes & sumere, & diu multumque tenere, in os etiam inijcere, iniectos dentibus conterere, palatoque extinguere; ano veluti balanum inserere, natibus nudis pedibusque calcare, linguam feruente lardo, vt assam carnem consueuimus, diu perfundere; candelam ardẽtem exertae linguae supponere, aliaque agere, quae monstri similia sunt, & plane inaudita. Sed vere, vt ait Cicero, *nihil est tam incredibile, quod non dicẽdo fiat probabile*. Ego sane pri-

ma fronte fabulosum id arbitratus fui, etiam si per literas de re certior fierem tum ab alijs compluribus, tum maxime a Capuccinis Viris, quos esse ab omni fuco mēdacio & iactatione alienos notissimum est: re tamen diligentius quaesita, omnem ipse mihi sustuli dubitationem. Nam Fratri Nicolao Accursio e Franciscana familia, amicissimo viro misi, vt Roma Tolentinum reuersus, Montem Luponem iret, hominem conueniret, remque diligenter penitusque cognosceret. Is vero scriptis nuper ad me li-

facinoris testes.

literis testatus est, se quatriduo rem explorandam diligenter fideliterque curasse, atque a viris ingenuis oculatisque testibus ea omnia accepisse, quae a me supra scripta sunt. Martinum vero seducendum in Franciscanorum monasterium, & ad caenam inuitandum per amicos curasse: qui, cũ de re suspicaretur, renuit prorsus, domum se abdidit, foresque occlusit. recusat enim nunc ignem tractare, a Censoribus Catholicae Religionis caute sibi cauens. Idem se iterũ ac saepius vidisse, testatus est Ioannes

Franciſcus Baſuechius Iure-conſultus Martin: popularis: teſtatus, inquam, literis ad Ioſephum Paradiſum medicum a Montalto paucis ab hinc diebus Romam miſſis, & apud me aſſeruatis. Id, Lector, non auderem literis prodere, mendacij ſuſpicionem reuerens, niſi in agrum Picenum omnino peruulgatum, atque

Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſet.

31 Quid mirabilius concreto iam interfecti ſanguine, ac pene congelato, aduentante homicida, reſoluto & fluente? Neque eſt, cur mi-

Interfecti sã guis reſolutus.

nus

nus credulus ludum haec iocumque dicas, quia duo tibi narrabo & mirabilia, & verissima, quae rẽ vel Thimoni Nicaeo hominum obstinatissimo persuaderẽt. Primum est Caesenatis pueri, a patre interfecti. Nam Iulianus Malacaua, olim faber ferrarius, mox decurio, cum mulierem ardenter amaret, nec alia se ratione voti compotem fieri posse intelligeret, quam inito cũ amasia matrimonio, de vxoris nece cogitauit. Laqueo igitur facinus aggressus eam vtero grauem strangulauit. Triduo post

Facinus immane.

re patefacta, puer e caeso matris vtero extractus, adueniente patre, qui, ne in culpa & suspicione criminis poneretur, rusticationem simulauerat, sanguinem ex naribus effudit tertio nonas Februarij CIↃDCXXXII. vt constat ex historia fide publica consignata, & Caesena ad me nuper missa. ex quo sanguine effuso suspicione de homicida Praetori iniecta, in carcerem is vinculaque coniectus fuit, & quaestione habita, rem omnem fassus est, laqueoque suspensus XII. Kal. Decembris CIↃDCXXXIII.

Congelatus sanguis resolutus.

Al-

Alterum, quod ſubijciam, 32
non occiſi hominis & homicidae, ſed (quod magis mireris) nouam ac mirabilem, certe non adhuc animaduerſam inter homines ſympathiam declarat. Etenim menſe Iulio ſuperioris anni CIↃDCXXXVI. Ioſephus Petri Pauli Peregrini, ad Diuum Auguſtinum bar bitonſoris, filius flumine abrutus octiduo latuit: hebdomada vero elapſa e Tiberi emerſus, ſecundoque flumine vectus *ad Arcum Parmae* (ſic enim cloacam appellant e regione molis Hadriani) ab ijs, qui in Tiberi

Sympathiae potius quam antipathiae hiſtoria.

natabant, delatus fuit semiputridus, ac pene informis, sanguine exhausto, spiritu extincto, & corpore fere omni putredine confecto. Adueniente vero fratre germano, sanguinem ex ambabus naribus effudit, omnibus, qui aderant, miraculo stupescentibus. Haec, Lector, non ex Aphrannis aut mulierculis audiui; sed cum ex alijs oculatis testibus, tum ex ipso defuncti fratre cognoui sub eosdem dies, quibus sanguis profluxit.

33 Quid mirabilius (re dispares historias, miraculo tamen pares adscribo: mira-
Vere monstrum.

bi-

biliores interdum nō aeque mirandis ſubijcio, interdū e contrario minus mirabiles mirabilioribus, neglecto fere dignitatis ordine, quem ſeruare & difficile & inutile eſſet.) Quid, inquam, mirabilius pileato ac palliato puero Paderbornae nato? Fertur enim haeretica mulier, cum odio pluſquam vatiniano Catholicos proſequeretur, & vbique obuios maledictis vexaret, puerum peperiſſe pileo, pallioque Catholicorum more veſtitum.

Quid mirabilius vulnere thoraci infantis, vtero ge- 34 Vulnus mirificiſſimum.
ſtati

ſtati inflicto, gladio tamen non pueri, ſed grauidae matris thoracem vulnerante.

35 Quid mirabilius alio vulnere foetus fronti, in vtero adhuc latentis, vere illato (nam ex eo vulnere nimio ſanguine fluente interiit) illato, inquam, ab irato patre, matris fronti ſtricto gladio ſolum minitâte? Vtrumque ſane ſcribunt probatiſſimi auctores, Gemma, Fienus, Derlius, ceteri.

36 Quid mirabilius lapideo foetu e caeſo matris vtero educto? Apud Senones enim mulier ex viro grauida, cum XXVIII. annis in aluo

ge-

gestasset, foetum durauit in lapidem.

Quid mirabilius Leonis Decimi Pont.Max. gemma, quae Lunae colorem lumẽque aemulata, albescit ac splendet, crescente Luna; senescente vero, obscuratur? 36 Gemma lunaris.

Quid mirabilius Clemẽtis VII. Pont. Max. maculoso lapide, cuius macula non fixa, sed lubrica & mobilis, vereque solis pedisequa, ab ortu ad occasum assidue commeat? 37 Gemma solaris.

Quid mirabilius carne lignoque fossili? Quod si fraudem illam imposturamque censeas, veritatem ipsam 38 Caro & lignũ fossile.

ſam hoc exiſtimes neceſſe eſt. Nam Aquaſpartae Vmbriae oppido lignum, vt Tiburi lapides, e terrae viſceribus effoditur verſicolare, variegatum, & in vermiculatum opus nō ſecus ac ebenus elaborandum.

39 Specus ſerpentum in Etruria. Quid mirabilius Spelunca ſerpentum ad oppidum, vulgo *il Saßo*, difficillimos quoſque morbos; paralyſim, lepram, elephantiaſim, arthritidē, luem veneream (re ductus hoc affirmo) tumores, doloreſque varios & acerrimos ſanante? ſanante, inquam, tum vapore tepido lenique, tum ſerpentum ma-

magna copia, qui nudatum aegrum, opioque ſopitum (obdormiſcunt enim opio, qui ſpecum valetudinis cauſa ingrediuntur, vt horribilem ſerpentum aſpectum, per vniuerſum corpus commeantium, ferre poſſint: nonnulli tamen magis cordati a terribilibus beſtijs minime ſibi metuentes, opium ſomnumque negligunt) circumeunt, contegunt, lingunt, & omnem morbi labem abſtergunt penituſque exugunt. Mirabilis profecto res eſt, & literis monumentiſque conſignanda: quam ego pluribus longiuſque

que

Petrus Bourdelotius medicus.

que prosequerer, nisi Petrus Bourdelotius Parisinus, medicus ingenio ac literatura eximius, superioribus mensibus huius eiusdem anni 1637. vniuersam eius Etruriae partem, quae Romam, Nauale Caeretanorum, inde Barcennum, Alsiumque porrigitur, peragratus, specum accurate inspexisset, loci naturam explorasset, singula quaeque notasset, & peculiarem elegantemque dissertationem conscripsisset, in vulgus proferendam.

40 Animal in saxo genitū.

Quid mirabilius bestiola, in praeduri minimeque peruij lapidis viscere nata? Explo-

ploratum enim est, e magno, durissimo, compactoque lapide scisso bestiolam prodijsse, non e suae speciei seminario, sed ex materia, humoreque intus latente, atque vi extrinsecus influente genitam.

Quid mirabilius Rana ex 41
aquae gutta siccoque puluere temporis momento nata? Constat enim terram assiduis solibus coctam & perustam, mistamque humori e nube guttatim expresso, in ranam illico formari, prosilire, ac saltare; formato statim capitulo, pediculis, corpusculo, omnibusque parti-

ti-

ticulis mirabili celeritate ela-
boratis, expolitis, perfectis.

42 Quid mirabilius ſerpente, in ſiniſtro cordis ventriculo nato? Epitomen huius hiſtoriae ab Edoardo Maio Britãnico ſermone ſcriptae, ita concinnauit Latineque reddidit Riccardus London Londinenſis, vir medicina, Graeca, Latinaque literatura eruditus, & apud noſtrum Noſocomium Sancti Spiritus medicus Adſiſtens. *Narratio certiſſima de monſtro quodam ſeu ſerpente, in ſiniſtro cordis ventriculo inuento Londini in Anglia 7. Octob. 1637. aperto cadauere Ioannis Pennanti aeta-*

Serpentis hiſtoria mirabilis.

aetatis suae xxi. vesicam iuuenis purulenta & vlcerosa materia plenam, parte superiore ruptam omnino corruptam inuenimus. Ren dexter penitus consumptus, sinister ad duorum instar tumefactus, saniosa insuper materia refertus fuit. Intus partes carnosae radicitus exesae, tunicisque exterioribus exceptis, restabat nihil. Hepatis portio membranis costalibus adnascebatur. Pulmones non illaudabiles. Cor globosum, magis latum quam longum, dexterũ vẽtriculũ coloris cinericij corrugatũ marsupioque coreaceo absque pecunia simillimum, sed intus omni materia expertem reperi-

 mus:

mus: liquor ille pericardij funditus exiccabatur. Sinister cordis ventriculus triplo grandior dextero extitit, duritieque lapidis praese ferebat, in quo incisione facta sanguis affatim effluxit, carnosaque quadam substantia plicis insimul inuoluta serpentis similitudine videbatur: corpore erat albo, imo albissimo cutis humanae colorem aemulabatur, sed cute lubrica, pellucida & quasi pigmento oblita. Crura ramique carnei coloris fibrae etiam ligulae nerui aut quocumque alio nomine insignire placuerit, inuenta fuerũt. Corpus stilo perforatum concauum, sed alias solidum ad lon-

gitu-

gitudinē palmae Romanae minoris habuit: intestinum insuper, vena, arteria, aut ἀνάλογόν τι *visibus naturae inseruiens in hoc monstro repertum fuit .*

43 Quid mirabilius haedera in ceruae cornu nata ac virente? Haedera mirabilis.

44 Aut spica farris e naso Aretinae mulieris tanquam e pingui agro prodeunte? Spica mirabilis.

45 Quid mirabilius arbore multis ramis folijsque in thorace Hispani hominis virescente? Quod sane asserere non auderem, nisi Illustrissimus vir spectatae fidei, prisci moris, & magnae eruditionis historiae epitomen, A bor mirificissima.

fide publica consignatam; mihi communicasset: quae huiusmodi est: Roccus Martinus Hispanus, ex oppido vulgo *Orea*, annum agens duodeuigesimum ex arbore lapsus, pruni siluestris spinum offendit, qui, cum altius in thoracem penetrasset, intus haesit. Ergo diu latens paulatim eo humores attraxit, tumorem concitauit & apostema: quo maturato sectoque, & magna puris vi expressa, ille equiseto simillimus iam factus, hoc est multis filis veluti radicibus actis; penitus defixus haerebat, nec a chirurgo

prae

prae dolore vlla extrahendus arte. Itaque chirurgus eo intus relicto ad sanandum vlcus & cicatricem obducendam animum manumque conuertit. Temporis processu (vide naturae miraculum) e thorace spinus sensim & sine sensu prodire caepit, augescere, virere, & ramulos frondesque emittere, non secus ac si in pingui & foecũdo solo insitus esset: e cuius trunco decisus ramulus apud Illustrissimum Virum asseruatur, Romam vna cum fidelissima historia Didaco Iaguez Hispano missus hoc

Vere miraculum.

eodē anno ƆDCXXXVII.

46 Iam vero si taedeat naturae miracula diutius contemplari, lubeatque artis industriam, operaque summo facta artificio internis, vt aiunt, oculis intueri, conuerte, obsecro te, animum ad Archimedis sphaeram, in qua

Hactenus naturae miranda.

Artis miracula.

Inclusus varijs famulatur spiritus astris,
Et viuu certis motibus vrget opus:
Percurrit proprium mētitus signifer annum,
Et simulata nouo Cynthia mense redit.
Iāque suum voluens audax in-

Archimedis sphaera eiusdē speculū.

industria mundum,
Gaudet & humana ſyde-
ra mente regit.

Conuerte animũ ad eiuſ- 47
dem Archimedis ſpeculum
e longinquo Romanorum
claſſem comburens.

Ad Iliadem Homeri, mẽ- 48
branula ſcriptam, incluſam- Homeri
que nuci. Ilias.

Ad Architae Terentini li- 49
gneam columbam, quae ea
elaborata fuit induſtria, eo Architae columba.
facta, inflataque artificio, ijs
ponderibus librata, vt viuae
volatum imitaretur.

Cõuerte animum ad na- 50
uim quadrigamque non-
quidẽ Serapidis, quae licet Nauis & Quadriga Myrmecidae.

ferrea grauissimaque nullis tamen alligata vinculis, sed suis librata ponderibus in medio templi pendebat;

51 Sed ad Myrmecide, qui eam quidem ligneam extruxit, prora, puppi, clauo, carina, ancora, cordisque distinctam; remis, ac remigibus ornatam; velis, arboribus, ceterisque munitam; adeo tamen pusillam ac minutam, vt apiculae pinnis vniuersa tegeretur.

52 Currum fabrefecit numeris omnibus absolutũ, quatuorque ornatum equis, quẽ musca alis vndique operiebat. Fabulosa putas haec ab

an-

tiquis deſumpta, tanquam
antiquitate ſolum fidem his
& auctoritatem afferente?

Conuerte animum ad vi- 53
treum globum Drebellij, in
quo puriſſimo quodam li-
quore immiſſo, additiſque
nonnullis mirabilis olei gut-
tulis, chaos primum, dein-
de paulatim ſecretis partibus
elementa in globum circũ-
fuſa diſtincte aperteque ap-
parebant: mox purior quae-
dam lucidiorque liquoris
pars, ſupra elementa cir-
cumuecta concreſcebat, ſo-
le, luna, ſideribuſque veſti-
ta: quae non extrinſecus
adhibito inſtrumento, ſed
ſpi-

ſpiritu intrinſecus permeâte, mirabili conſtantique vertigine acta, coelorum motum prodigioſe referebant.

54 Alberti M. caput. Conuerte animum ad ligneum Alberti Magni caput humana voce loquens.

55 Seuerini ſtatua. Ad ſtatuam a Seuerino Boetio Rauennae eo artificio factam, vt quaſi ſolis aemula in orbem ſua vi ex oriente in occaſum aſſidue moueretur.

56 Antiquorum lucerna. Ad exiguam antiquorum lucernam, mille & ſeptingẽtos annos perpetuo ardentem.

57 Ad imaginem cuiuſque ſimil-

ſimillimam ab cacco ſculptore ex argilla expreſſam. Scio complures exiſtimaturos, rem commenticiam eſſe ac vere fabuloſam. Et me quidē puderet id literis tradere, niſi Romae nunc notum omnibus eſſet, ac peruulgatum. Ioannes Gambaſsius Volaterranus a prima adoleſcentia ad vigeſimum vſque annum cum magna ſui nominis celebritate ſtatuariā exercuit: mox oculis captus, decennio iacuit ocioſus & nunquam operarius: aſſidue tamen toto animo rationem cogitans, per quam gloriam, ſta-

Caeci ſculptoris opera.

ſtatuaria ſibi partam, aut retineret aut reuocaret. Itaque aciem, quam morbus a conſuetudine oculorum abduxerat, menti ingenioque adiunxit, & exacuit adeo, vt facinus aggreſſus ſit ex omni aetatum memoria inauditum. Coſmi Etruriae Magni Ducis effigiem ex argilla ſibi fingendam ſuſcepit, exemplo ſumpto ex marmorea Coſmi ſtatua manibus contrectata: quam quidem adeo ſimilem expreſſit, vt quiſque tanquam nouo artis miraculo ſtupidus haeſerit. Is ergo operis praeſtantia, & ſecunda omnium ac-

Etruriae Ducis effigies.

acclamatione excitatus, Romam venit superiori anno CIↃDCXXXVI. vt in hoc virtutum omnium theatro suae artis specimen ederet. Et primo quidem Vrbani Octaui Pontificum Max. statuam ad summam vsque similitudinem omniumque admirationem protulit, Vrbanoque dono dedit: mox Ducis Barcenni, Equitis Gualdi ac ceterorum. Immo, cum ad Diui Honufrij in Ianiculo aegrotaret, mihi medicinam sibi facienti, saepe opificium suum professus fuit: renui prorsus, ne tam praeclaro opere opella mea

Vrbani VIII. P.M. effigies

BraccianiDucis statua.

com-

compensanda videretur. Cũ vero plerique tanto miraculo stupescentes, de simulata caecitate suspicarentur, in occluso & caeco cubiculo plasten exercere iussus fuit: quam cũ similitudine perfectam edidisset, & venustatem illam faciei cuiusque propriam mire expressisset; certam speciem, vultum grauem, comitemue, hilarem, aut tristem, &, vt verbo dicam, vere loquentem, & pene reconditos cuiusque mores indicantem effinxisset; suae artis praestantiam omnibus persuasit. Rem autem apud Philippum Sara-

racenum publicum Tabellionem testati sunt complures locupletissimi, & oculati testes, vt ex literis publicis futura saecula miraculum crederent.

Facinus publicis literis cōsignatur.

58

Memoria omnium maxima.

Conuerte animum ad artem memoriae, qua iuuenis corsicus triginta sex millia nominum, latinorum, graecorum, barbarorum, significantium, nihil significantium, & inter sese nihil cohaerentium eo plane ordine reddebat, quo semel acceperat, nusquam prope insistens, nusquam haesitans: quodque admirabilius est, ab vltimo incipiens sursum

ver-

versus perueniebat ad primum: rursus ita vt primum, tertium, quintum, & sic deinceps omnia diceret: immo vero vel anno elapso eodem ordine, & quo quisque alio vellet, omnia repeteret.

59 Telescopiũ mirabile.

Conuerte animũ ad Telescopium, aliaque mirabilia specilla, quibus ars ita fallit oculos, vt remotissima propinqua referat, minima reddat maxima, adeout milij granum omnino exiguũ cedrum exhibeat amplissimum.

60 Aquila Regimontani.

Ad Regiomontani aquilam ligneam, quae Maximiliano

liano Caesari Norimbergā venienti mirabili volatu obuiam processit, eumque leni suspensoque volatu in Vrbem prosequuta est.

Ad ferream eiusdem muscam, quae cum ex eius manibus euolasset, & in orbem, hospitibus quasi salutatis, per cubiculum oberrasset, reuolauit eo, vnde euolauit. 61 Eiusdem muscae.

Ad eburneas pateras mille & sexcentas, in piperis grano, torno elaborato formatoque in pateram inclusas. Nam Osualdus Norhingherus Sueus Toreuta, omnium qui sunt quique fuerunt praestātissimus (id 62 Osualdi paterae ex ebore.

enim existimandum est ex opere supra humanam credulitatem, vires certe sedulitatemque humanam) pateras mille & sexcentas ex ebore torno fecit, perfectas illas quidem, & numeris omnibus membrisque absolutas: adeo tamen paruas & minutas, adeo exiles ac tenues, vt omnes (mirabile dictu, mirabile factu.) calice vel potius caliculo, ex vulgaris piperis grano torno facto, includerentur. Mirabile hoc opus e Germania Romam secum adsportauit Joannes Carolus Schad a Mitelbrach, sedẽte Paulo V. Pont,

In piperis grano incluſaę.

Pont. Max. Vidit autem cōſpicillo paruitate pene inuiſibiles, atque adeo numerauit tum quiuis alius (facta enim fuit vnicuique videndi facultas) tum maxime Gaſpar Scioppius, & Ioannes Faber Bambergēſis medicus Romanus.

Ad ligneas bombardas, curru munitas, rotis inſtructas, ornatas denique omni apparatu bellico vſuque neceſſario, minutiſſimas illas quidem ac tenuiſſimas: vt vigintiquinque numero vna cum triginta calicibus ligneis affabre torno factis in vno eoque mediocri pipe- 63

Bombardæ mirabiles.

ris grano includerentur.
Haec paucis ab hinc diebus
passim ostentabat Io. Baptista Ferrarius e Societate Iesu,
vir doctrina & religione clarus.

64 Ad currum steuini veliferum, quo septemdecim milliaria duabus horis se confecisse affirmat: quem profecto si quis non equis ductum, sed actum hominis ingenio vidisset, miraculo perculsus ab arte ad daemones stolide prouocasset.

Steuini currus.

65 Ad duas illas rotūdas pyxides, alphabeto in ora distinctas, eoque artificio fabrefactas, vt si huius stylus
in

Pyxides mirabiles.

in centro situs moueatur ad A aut B, alter stylus alterius pyxidis, Persijs verbi causa eodē artificio exttructae, ad eādem literā sua sponte conuerteretur. Si hic ad C.D.E. cetera sue, ille huius motum sequutus in easdem literas feratur: adeout cum absente loqui possimus, nulla aut voce aut scriptura intercedente.

Ad tabulam, in qua aspersi temere videntur colores, vel ea certe ab imperito puero coloribus tincta & confusa, nulla fere arte depicta: in cuius tamen medio, cylindro ferreo politissimo 66 Artificiosa tabula.

que posito, statim in hoc velut in speculo refertur imago simillima cuiusuis, mentitis pigmentis fucatisque, adumbrati: his nempe, mirabili quadam arte dispositis, hominis adumbrati speciem ad cylindum emittentibus.

67 Ad rosam ex cineribus Rosa die nata. vstis solerti tamen & ingenioso artificio excultis & elaboratis, quatuor & viginti horis natam, adultam, perfectamque.

68 Ad stylum aut sphaeram Sphaera solis pedisse- qua. ligneam eamque planam in aquae amphora natantem, & assidue orbico motu con-

ci-

citam; quae nempe exoriente sole solem orientem spectet, paulatim vna cum eo in meridiem vergat, & inde in occasum, solis aut aemula aut pedissequa.

Ad musicum illud instrumentum, quod trãquillo, puro, sereno que caelo, lenissima aut potius nulla spirante aura, non artificis manu, sed intrinseco quodam citharaedo ac symphoniaco genio mirabili armonia sonat, sonante altero pari artificio temperatum. 69 Musicum instrumentum mirabile.

Demũ ne pluribus tuas, Lector, aures obtundam, conuerte animum ad vul- 70 Miraculum omnium maximum.

gatam quidem rem omnibusque notam, sed meo iudicio rerum omnium maximum miraculum. Deus immortalis! quid mirabilius bombardae fragore aut ictu? Mentior: quid mirabilius ferrei globi impetu? qua vi fertur ponderosus ille globus? quis ei vim impressit in tormento? vel potius quis extra tormētum fouet? Neque dicas, esse *Virtutem impressam*, quae globum pellit fugatque; quia purum id est nomen, nihil me praeterea docens. Scitum namque illud esse vellem, *Vim, Qualitatem, Virtutem,*

Virtus impraessa refellitur.

Pro-

Proprietatem generalia quaedam esse nomina, rebus omnibus ignotis ab caeco ignaroque philoſopho impoſita: quod enim ille neſcit, nec vllo aſſequi modo poteſt, vim, qualitatem, virtutem, aut proprietatem appellat, pulchro nomine ſuam tegens ignorantiam: immo (quod magis dolendum eſt) putans ijs nominibus, omnes ſe quaeſtiones diſſoluere, rebuſque omnibus obſcuris veritatis lucem afferre. Ego (fateor ingenue) in volante furenteque bombardae globo nihil animo videre poſſum nec intrin-

trinſecus ab ignito puluere communicatum, nec extrinſecus adhaereſcens; nihil mente compraehendere, quod tam mirabile impetu, ſaeuiſsimo reflante borea, ingentem ac ponderoſum globum propellat. Id ſolum affirmare non dubito, ſi bombarda nunc primo hominibus innoteſceret, & cũ ingenti tonitru & fragore maximo ferreo globo ſemel exploſo collabentem ruentẽque domum videremus, miraculo ſtupidi timoreque perculſi iaceremus, rem omnem non ad ſolertiam artis, ſed ad cacodaemonis

ter.

terricula acceptam referentes. Aer, inquies, ignito puluere commotus impulsusque globum extrudit & propellit. Nugas agis: nam vel saeuissime reflátibus austris tormentum vi maxima globum euomit ac proijcit; globus eodem impetu volat ac furit. Accedit, quod globo prope nos velocissime, rapideque lato, proximus aer leuiter commouetur: certe non ita, vt nos impellat aut protrudat. Non ergo hic extrudit & exprimit volantem globum. Demum proiecta ab aere commoto & extrudente non ferri, certis-

Aer explodi tur.

Ratio & experiētia certissima.

tissimo argumento est turbo verbere actus, qui, flante borea vel aliter in diuersum concitato aere, in orbem mouetur: & sagitta, quae scindit potius finditque aerem, quam ab eo compressa extrudatur.

Sed esto in expellendo nitatur aer, incassum tamen hic agit, *Nec* sane *proficit hilum*. Nam proiecta res quantum a posteriore extrudente aere impellitur, tantundem ab anteriore resistente retardatur. Neque aer lapidem subsequens (quae Platonis est opinio) ac, ne detur vacuum, succedens in eius locum,

cum, lapidem mouet, quia aer *satis habet, si impleat, ne detur vacuum*; imo si lapide moto, aer subit in eius locũ; hic non mouet, sed motum lapidem sequitur. Aristoteles ait, antecedentem aerem a lapide compressum vicinũ comprimere; ac ne detur vacuum, subire in posterioris locum, & sic proiectum extrudere. Sed a compresso aere proiecta non moueri, illud etiam argumento est, quod aere magis compresso, minus ac segnius proiecta moueantur; velocius vero, minus compresso. Etenim parua pila, batillo sphae-

sphaeristico verberata segnius funditur, quam reticulo acta. Intendas oportet mentis aciem, vt haec assequaris; exuas aliorum placita, vt credas.

Secundum genus miraculorum.

Iam vero hisce naturae artisque miraculis informatus animus, & vtriusque veluti sacris initiatus fidelius in eis, quae vnguento sympathico similiora sunt, deinde versabitur. Et primo quidem ea sunt accurate animaduertenda, quae ex mulierum malacia summoque obiectae rei desiderio in foetu gignuntur: quorum aliqua etsi a nobis supra com-

cōmemorata sunt, quia tamen illa miraculo potius, quam virtutis similitudine ad vnguentum pertinent, ideo alia nunc sunt afferenda, quae ad vnguenti vim proxime accedunt.

71 Malaciae exemplum.

Ego sane octennem puerum noui, vnguentarij filium, ac nepotem panis custodis Vrbano VIII. Pont. Max. cui ex matris malacia, intempestiuoque leporis appetitu in dextera gena leporinae pellis vestigium impressum est, ipsissimis animalis pilis subfuluis longiusculis ac tenellis refertum: adeo vt verius diceres auul-

sos

ſos ex lepore pilos genae inſitos fuiſſe, quam ex materna imaginatione adnatos. Vnde, obſecro, pili color leporinus? vnde inſignis & maxima ſimilitudo? vnde? niſi ex influente deſiderati leporis vi atque ſpiritu? Ex imaginatione, inquies, vehementi grauidae matris. Mẽdose: nam mater deſiderio flagrans imprimit quidem in puero tenello rei deſideratae veſtigium; ſimilitudo vero non ex ea, ſed ex lepore deſiderato in veſtigium deriuatur. Quare pili color, tenuitas, laeuitas non matri, ſed lepori referenda ſunt.

Maculae ſimilitudo vnde.

ſunt. Quod ſi minus credulus, immo vere faſtidioſus rem plane contemnas, praebe aures hiſtoriae, quam tibi fideliſſime narrabo.

Nobili Matronae Florentinae (nomen autem reticeo incertus, placeat, an diſpliceat pulchrae honeſtaeque mulieri rem pateſieri) maculatum eſt dexterum tempus vuae macula, fuſca illa quidem, & adeo obſcura, vt vix oculis pateat, immo nec vix quidem, niſi diligenter inſpectantibus, etiam ſi in carne candidiſſima impreſſa ſit. Frondentibus autem ac virentibus vi- 72

Maculaē vuae hiſtoria

Mira cõmutatio.

vitibus, mirum in modum macula virescēs vel lusciosò conspicua est: foecundis fructuque exhuberantibus, fere intumescit; mox e viridi colore paulatim vergit in flauum, deinde haud obscure flauet, flauente vua ac plane maturata; demum appropinquante hieme, vitibusque pampino nudatis, prope euanescit, subfusco solum colore leuiter adumbrata. Vnde mirabilius hic maculae motus, color varius & plane inconstans, constanti tamen ac definito tempore singulis annis cōmutatus, nisi ex vitibus vuis-

vuiſq; ardenter deſideratis?

Eodem plane modo Andreae Labiae nobilis Veneti variat inſignis macula, vniuerſae dexterae genae ex vini rubri deſiderio a matre impreſſa: nam vere attollitur & mire rubeſcit appropinquante autumno vuiſque matureſcentibus; facta vero vindemia detumet & paulatim langueſcit. 73 Vini maculae hiſtoria.

Neque diſcrepat ab his mali punici fuſca macula, nobili mulieri ex malacia impreſſa: quae colorem mutat & omnino rubeſcit, rubentibus punicis a matre deſideratis. 74 Mali punici hiſtoria.

75 Et ſamulae Principis Caeſij magnae ac frequẽtes quaſi verrucae in manu extuberant, fragis aeſtate pullulantibus; plane ſubſident & euaneſcunt, ijs frugibus hieme abolitis: iterum extuberant, ſubſident iterum, aeſtate noua, nouoque hieme adueniente. Res igitur deſiderata e longiſſimo indefinitoque interuallo vim emittit in maculam, foetui deſiderio matris impreſſã.

Verrucarum hiſtoria.

76 Haud abſimile eſt, quod de vino doliare ſcribunt probatiſſimi auctores; ac ſcientiſſimi vinarij experimento comprobant. Commoueri

Vini doliaris hiſtoria.

ueri illud quidem ac pertur-
bari aſſerunt, turgentibus
in palmite gemmis, nouo-
que vino pendente: quo in
cellarijs condito, denuo cla-
reſcere.

Quare non eſt, cur teme- 77
re leuitatis inſimiles aucto- Vrſorum adi
res omnium maximus, Ari- pis hiſtoria
ſtotelem, & Theophraſtum, mira.
qui ſcribunt vrſorum adi-
pem *latebrarum tempore exu-
dantem & intumeſcentem va-
ſa implere*: nimirum cum
vrſi in ſpeluncis hieme la-
tent, eorum adipem in vaſe
aſſeruatum commoueri &
intumeſcere, ſpiritu ex vi-
uentibus vrſis influente tur-

gentem. neque enim difficilius ex vrſis, quam ex vuis vinoque pendente ſpiritus emanat, qui alio pertingens alia aliter afficiat.

78 Vulgi peruicacia. Quod ſi haec a communi hominum intelligentia diſiuncta & non adhuc a natura nobis enodata contemnas (nam ea eſt quorundam peruicacia, vt quae propria intelligentia freti non aſſequuntur, vel per ſummam naturae iniuriam negare audeát) quod ſi expertiſſimis viris experimenta, aut nugas, obijcias; profecto neceſſe eſt, vt non Theophraſto ſolum probato

to graueque auctore, sed visu etiam olfactuque inuito inficieris,

E caepis & allijs in cellario conditis tunc acriorem acutioremque non efflari odorem, cum eorum species in terra progerminat. Etenim & Theophrastus & experimentum testatur, allia caepasque asseruatas eam cum propria specie continuitate coniunctioneque naturae consociata esse, vt cum hae tempestiue satae germinant, illa commoueantur, & veluti spiritu intus alente excitato, acutius & vehementius oleant. 79

Caeparum & alliorum historia.

Gallica histo ria.

Dum vero haec ſcriberem, nec adhuc manum de tabula, Illuſtriſſimus vir Franciſcus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis, cui rudimentum huius diſputationis tradideram, duas mihi ſuppeditauit hiſtorias, ſibi a praeſtantiſsimo Alberto medico Carpentoract. per literas communicatas, vnguento ſympathico mire fauentes: quibus vt fides magis habeatur, ipſarum literarum exemplum huc adſcribere, operaepretium duco.

Il-

Illustriss. & Reuerendiss. D. D.

DE SVARES VASIONEN EPISCOPO.

TRactatum de Vnguento Armario Clarissimi domini Petri Seruij tuo nutu & gratia perlegi, Praesul Illustrissime. Iubet tua dominatio, vt quod de eo sentiam, ingenue proferam. Sententia mea suffragium erit illi gratiosum, & fauens, quantum egregios illustrium virorum conatus soleo approbare, & collaudare. Nihil in hoc genere ornatius, nihil eruditius dici posse puto, eodem stylo ad huius operis integritatem duo persequi deside- Censura Alberti medici.

ra-

rarem; alterum propria auctoris experientia in tanti remedij confirmationē, alterum eiusdem remedij descriptionis examen. Illa a tanto auctore omnem demeret damnatae magiae suspicionem, cuius non est expers Crollius, qui & pollicetur medendi methodum per verba, & caratheres, & obseruationes nonnullas in vsu istius vnguenti, quod vocat sympathicum commendat, quas inanes & pene futiles existimem. Eadem experientia decerneret quaestionem an sit, antequam perquirantur eiusdem rei proprietates, & propter quid, rei existentiam certam faceret, quam

Crollius vere superstitiosus.

alij

alij negant, & solam nobis relinqueret admirationem, vt in pluribus naturae operibus, veluti in puella Massiliensi sexdecim circiter annorum, quam 80
ante quadraginta annos noui pulchram & nobilem. Haec in prima frontis pilosa parte morum gestabat ex imaginatione matris vtero gerentis, quod veris initio, dum eius specie arbores surgunt, intumescebat, & virescebat, postmodum rubescebat, & nigrescebat, vti eiusmodi fructus ad maturitatem perfectam pertingere solent, decisis ex arbore fructibus & folijs, planus remanebat locus ad proximum ver. Viuit adhuc

Massiliensis puellae historia.

eru-

81 *eruditiſsimus Doctor medicus Aptenſis Dominus Lelong qui ceraſum eodem modo progrediens prope auricularē digitum defert. Mirari liceat ſympathiā & veluti dependentiam animalis a vegetabili. Vnguenti deſcriptio ſatisfaciet quaeſtioni, quid ſit, ego aliquantulum diuerſam apud varios auctores animaduerti. In illius examine mire eluceret ſingularis auctoris eloquentia & vberior doctrina, cuius velim eſſe aemulus, vt et Dominationis Veſtrae Illuſtriſsimae ſeruus obſequentiſsimus.*

Cerſi hiſtoria.

Carpentoracti 2. Mar. 1637.

Albertus Med.

Haec

Haec autem cum ita ſeſe habeant, non eſt, quod aniles ſuperſtitiones aut commenta eſſe exiſtimes, quae a grauiſſimis viris de naſo arte reſtituto, deque Apuli aranei veneno commemorentur.

Et quidem ſatis inter omnes conſtat, Petrum Boianum, Taliacotium, ceteroſque nobiles chirorgos amputatum naſum tum ex propria aegri carne, tum ex aliena non ſine magna hominũ admiratione refeciſſe. Ceterũ in hac vere miranda chirurgia illud accidit praeter expectationem & opinio- 82 Boiani & Taliacotij mira opera.

nio-

nionem omnium, vt nasus, ex propria aegri carne restitutus, nunquam contabuerit: qui vero ex aliena, tamdiu incolumis fuerit, quādiu alter homo, e cuius carne refectus fuit nasus, vixerit. nam eo mortuo, sensim contabuit adnatus nasus, ac tabe, & putredine confectus decidit. Vnde, obsecro, portentum hoc & miraculum, nisi ex vere mirabili & prodigioso spirituum e viuente homine ad nasum effluuio? Nonne hic homo, cum viueret, quamuis longissime disiunctus, quandam vim saluta-

Naturae vere miraculū.

Mirandus influxus.

tarem, vitalemque emittebat in nasum restitutum? Quid vero sit haec vis, quomodo e longinquo feratur in nasum, fateor, me plane ignorare, puto in naturae penetrali intime & obscure delitescere, & nobis datum esse, admirari potius, quam nouisse.

Neque vero fide dignis auctoribus abroganda fides est, aut temere renuenda, quae docti ingenuique viri testantur. Ego sane non tantum apud probatos auctores expertosque ea legi, sed etiam a nobili eruditoque viro, & ab omni fuco alie- Cõfirmatio historiae.

alienissimo accepi, Panormitanum Equitem multos annos habuisse nasum e famuli carne restitutum; hoc vero mortuo, eundem amisisse.

83 Apuli aranei historia.

Quid dicemus de vi illa plane mirabili, quae ab araneo (tarantulam Apuli nominant) in commorsum hominem e longinquo deriuatur? nonne constat, cõmorsum ab araneo singulis annis sub idem tempus, quo impressum fuit venenum, ijsdem symptomatibus corripi, donec araneus moriatur? nonne eo mortuo, cantamine quodam arteque ac-

accersito, paulatim contabescens impressum venenum tandem aboletur? Vana, dices, sunt haec, futilia; & aniles fabulae. Vana igitur putes, necesse est, vinum, vuam, malum punicum, fraga, cerasum, morum, allia, caepas, aliaque huiusmodi sexcenta, quae a vi & energia, e longissimo interuallo deriuata, aperte commutantur, quaeque actionem *nobis* in distans attestantur. Immo vero necesse est, vt Timone Nicaeo obstinatior, exhausto sapientis rubore, nec sensui nec experimen-

Firmatur historia exemplis.

Timon Nicaeus hominum obstinatissimus.

to credendum putes.

Quorſum, inquies, haec? Quorſum tot tantaque naturae, artiſque miracula, huc quaſi in faſtidium adducta? nempe, vt intelligas, naturam plurima in rerum vniuerſitatem, atque in hominum proſpectum quotidie magis magiſque miranda producere, quae vnguento ſympathico paria ac ſimilia ſunt. Vtque intelligas, nihil pene ex eo genere eſſe, *quod fieri non poteſt:* imo vero immenſam eſſe naturae vim; infinitam & omnino interminatam Dei potentiam: adeout *Poſ-ſibile*

Cur huc congeſtae tot hiſtariae?

Poſſibile interminatum eſt.

ſibile Deo (dicere auſim) & naturae aequale habendum videatur. Quod ſi ita eſt, quis negare audet, ſolertem, ſubtilem, & reconditam artem, comitem, aemulam, adminiſtramque naturae, huius arcana ſedulo ſcrutatam ac penitus aſſequutam, eiuſmodi POSSE vnguentum componere, quod gladio ſolum pannoue illitum abſenti vulneri medeatur?

Sed alium video Ariſtarchum, me aut tanquam nimis credulum & ſimplicem illudentem, aut increpantem tanquam ignarum

rudemque philoſophum; qui rem aſſeram; nulla fultam ratione, nullaque veri ſpecie fucatam. Sed heus tu? fabellam geſtis audire? morem geram: nam & ipſe *tuas geſtio nutantes auriculas videre*. Etenim de rebus abditis, quae arcana vi agere dicuntur, ratiocinari, eſt vere fabulari: ita quidem ſentio, ac profiteor; etſi complures eſſe ſciam, qui, propria intelligentia freti, rerum fere omnium ſcientiam ſe conſequi facile poſſe arbitrentur. Ceterum vt intellectum noſtrum inhiãtem veritati aliqua veri ſpe-

Qnodam fabellam narrate, aſinus auriculasmouebat.

cie capiamus, & fucum aliquem mentitae veritatis ei obducamus, aut certe blandiamur veritatem affectanti, ſic puto implicatam rem explicari poſſe. Ratum apud omnes pene Philoſophos eſt, caelum ita cum orbe terrae conſociatum eſſe, ita huic patrocinari atque praeeſſe, vt nihil hic agatur, quod inde vim non deducat praecipuam. Sic Ariſtoteles dixit, a ſole & homine hominem generari; ſic Plato vnicuique ſpeciei non ſolum peculiare aſtrum praefecit, vireſque impertiri cenſuit; ſed ipſas etiam ſpecierum ideas

Differitur de ratione, qua vng. agit.

Ariſtotelis Platonis Fernelij placita.

ideas inde accersiuit. Sic Fernelius calorem rerum omnium opificem, tanquá alter Prometheus, de caelo duxit. Hic autem calor, vis haec caelestis auctor est rerum omnium praecipuus, & vt e caelo demissus, rebus intime inseritur; ita omnia simul amice nectit & mirabili sympathia vincit. *Necessario enim* (inquit Cicero) *omnia vno diuino ac continuato spiritu continentur:* atque adeo, vt ait Scaliger, *concors & consentiens natura sibi rerum omnium, tum superiorum, tum nostratium admirabili serie perpetuaque necessitudine coniun-*

Calor hic & spiritus est anima mũdi

coniungit, itaut non ſolum ſint in rebus tanquam gradus, aditus, receſſus ſeperatis, verum etiam eorum, quae ſeiuncta penitus videntur, ſubſtantiarum commiſtiones. Quare vnumquodque cum altero ſympathia conſociatum, vt magnes cum aſtris, palea cum ſuccino, cum ferro magnes ceteraque ſexcenta, per eum ſpiritum ſuas vires impertitur (ſpiritum autem appello, quicquid ſit illud, quo res inuicem amice nectuntur, e caelo deriuatum) ſic homo viuens in naſum alienũ ſalutarem vim emittere videtur: ſic Apulus ara-

Omnia per ſpiritum vna nectuntur.

neus in commorſum hominem pernicioſum effundere venenum: ſic fraga, ceraſus, morus, carnea, fraga, morum, ceraſumque in tumorem attollere, viriditate, rubore, ac nigritia ſuffundere: ſic allia caepaeque ſatae allia caepaſq; in cellario conditas acuere & excitare: ſic vua in vitibus cum doliare vinum, tum hominis maculam commouere: ſic homicida homini occiſo quiddam impertiri, quo ſáguinem cõcretum reſoluat: ſic demum vnguentũ ſympathicum eiuſmodi in vulnera vires emittere, quibus

Quomodo cera[ſ]us & macula foetum afficiat.

Quomodo vng. armar. agat in diſtans.

bus ea medeatur.

Veritas rerum latet.

Ceterum quia *Veritas in occulto latet, a natura in profundo demersa, limaturque,* vt ait Cicero, *in disputatione* subtilius & in lucem profertur clarissimam, operaepretium est, quo res, discussa omni caligine, aperte omnibus pateat, aduersariorum rationes diligenter colligere, fideliter afferre, & strenue refutare.

Primum argumentum aduersario. sariorum soluitur.

Et primo quidem diuersa medicamenti compositio negocium nonnullis maxime facessit; illudque vanum esse facile persuadet. Nam, inquiunt, si inconstans est

atque

atque dissimilis vnguenti structura, fieri non potest, vt constans sit, firmaque, & nullo daemonis fucata dolo eius facultas. Et quidem humanũ sanguinem, a plerisque in compositione vsurpatum, respuunt aliqui & plane aspernantur.

Vnguẽti cõpositio varia

Adipem necessarium esse nonnulli aiunt, inutilem futilemque alij. Vsneam (sic enim isti *Cittiaei, aduenae omnino atque ignobiles verborum opifices,* Muscum appellant, in cranio suspensi hominis natum: putantes se, quod olim Tiberius Caesar nequiuit, barbara nomina ciui-

ciuitate Romana donare posse) Muscum, inquam, nonnulli summopere praedicant, contemnunt nonnulli tãquam superuacuum. Terebinthinam, bolum armenium, oleum lini, rosaceum, santalos rubros, lumbricos, apri vrsique adipem, consolidam maiorem, lapidem hæmatitem sunt qui approbant, sunt qui plane improbant. Immo vero adeo inter se discrepant vnguenti auctores & vindices, vt pro suo quisque genio, quod lubet, vnguento ingerere videatur. Paracelsus, qui vel auctor vel asser- Vnca quid.

tor

tor eius medicamenti esse censetur, eoque Maximilianum Caesarem donasse fertur, hanc commentus est compositionem: ℞. *Vsneae vncias duas, mumiae vnciam semissem, pinguedinis humanae vncias duas, sanguinis humani vnciam semissem, olei lini dracmas duas, rosacei, boli armeni ana vnciam vnam: misce fiat vnguentum.* Ioannes Baptista Porta eandem probat, addita solum terebinthinae vncia. Eandem Rodulphus Goclenius: haud absimilem Robertus Flud: diuersam Osualdus Gabelchouerus; ℞. *pinguedinis apri, vrsi*

Io. Baptistae Portae compositio.

Roberti Flud compositio.

vrsi ana libram vnam, eaque liquefacta abluantur vino rubro, adde pulueris lapidis haematitis vnciam vnam, santali rubri dracmas sex, lumbricorum praeparatorum dracmas duas, vsneae quantum haberi potest, misce fiat vnguentum. Huic consimilis a Iacobo Colero tradita est: ℞. *pinguedinis verris aprugni domestici vrsini ana libram semissem musci e cranio humano pugillum vnum, lũbricorum terrest. mens. ¼ lapidis hematitis vncias duas, santali rubri, radicis consolidae maioris ana vncias tres, misce cum vino fiat vnguentum.* Plurimum vero ab

Iacobi Coleri cõpositio

Crollis compositio.

ab his distat Crollij descri. ptio: nam hic reiecta pinguedine apri, verris, atque vrsi, vsurpat apri cerebrum: muscum vero abradendum iubet, *Luna crescente & in bona domo,* vt loquitur, *existente Veneris, si fieri potest, non Martis aut Saturni.* At vero

Io. Vuitichii compositio.

Ioannes Vuitichius ab his omnibus maxime dissentit, &, vt videtur, veluti

Cumea Sibilla horrendas canit ambages.

muscũ, mumiam, adipem, sanguinemque humanum aspernatur: quae tamen alij fundamentũ vnguenti praecipuum esse praedicant.

Iam

Iam vero ſi adeo inter ſe diſcrepant vnguenti artifices, ſi quod alij iaciunt tanquam fundamentum, alij velut inutile ineptumque euertunt; quis eſt tam antiquus & ſimplex, qui id vanum eſſe non putet? Sola, inquiunt, compoſitionis diſcrepantia vnguenti vanitatem atteſtatur. Ceterum nugae ſunt haec, merae nugae: vix enim vllum eſt generoſum nobileque medicamentum, cuius apud omnes vna ſit & plane conſtituta cōponendi ratio. Theriaca, electuarium ex hyacintho, & Mithridaticū anti-

Quid a diuerſa compoſitione cō ſequatur.

Argumentū diſſoluitur.

ti-

tidotum (vt ſexcentá praetermittam) id vnicuique declarat. De vnguento vero ſympathico omnes in eo conſentiunt (vnum excipio Vuitichiũ, de quo poſtea dicam) vt componatur ex re quapiam ſympathica, humano ſanguine, vel muſco, vel adipe, mumiaue, quae cum homine cognatione quadam ac ſympathia conſociata non eſſe, bardus eſſet ac plane ſtupidus, qui inficiari vellet. Conueniunt etiam componendum id eſſe ex ijs, quae ſcopo vulneris collimãdo apta ſunt. Scopus autem, ſi credi-

Vnguentum componitur ex re ſympathica.

dimus Galeno ceterisque medicinae proceribus, maxime est diducta labra adducere, adducta conseruare, vnire,&, vt plane coalescant, operam dare; fluentem sanguinem sistere, imminentem inflammationem cauere, suppurare contusam carnem & cutim; suppuratis nouam sufficere, naturalem partis calorem spiritusque fouere, tueri ac retinere temperamentum, atque omnibus symptomatis mederi. Horum aliqua natura efficit, aliqua ars medica. natura quidem vnit glutinatque vulnus, quod prae-

Scopus in vulneribus sanandis.

Quid praeest natura in vulneribus.

H ci-

cipuum eſt huius opus; confuſam carnem ac laceretam cutim coquit in pus, coctum expellit, expulſo nouam carnem ſubſtituit. Ars fere amouet impedimenta, quo natura ea omnia perficere poſſit. Nam primo quidem eo incumbit ars, vt, ſi quid in hiante vulnere interceptum eſt, telum, ſanguinis grumus, ſimileque extrahat; deinde vero vt ſanguinem fluentem ſiſtat, ne calore ſpirituque euaporato pars langueat ac frigeat, impotens proinde futurae coctioni, expulſioni, generationi, glutinationi; tum adducit

Quid ars præſtet in vulneribus.

labra

labra, adductaque conseruat, naturam puri coquendo incumbentem, expellentem, generantem, atque cicatricem ducentem, fouet; demum, vt inflammationem, ceteraque symptomata, vulneri familiaria, accessu prohibeat, enititur & elaborat. Iam quae fiunt a natura, nulla fere medici ope fiunt: quae vero ab arte, partim per chirurgi manū, fasciam, linteum, phlebotomiam, ceteraque; partim per adhibita appositaq; medicamenta, oleum, vnguentum, emplastrum, ceratum, ac similia efficiuntur. Etenim in-

In quo discre pret ars a natura.

Diligenter aduerte.

perceptum quidpiam inſtru mento ex hiante vulnere, extrahitur, diſſita labra manu coëunt, coita ſeruantur faſcia, inflãmationem phlebotomia prohibet, medicamentum purgans, cucurbitulae, frictiones, ceteraque huiuſmodi. At vero fluentem ſanguinem impoſita medicamenta ſiſtunt, euaporátem ſpiritum, caloremque exhalantem obducta illitaq; pharmaca retinent; naturam, contuſae carnis ſuppurationi incumbẽtem, olea fouent, vnguenta, emplaſtra, ceteraque: abſterſioni, expulſioni, nouae carnis gene-

generationi medicamenta naturae opem ferentia auxiliantur, cuiusmodi praecipue sunt oleum Hispanae, balsamum nostrate, alia, quae vulneraria dicuntur. Iam vero (gradatim descendo in vnguentum sympathicũ) quaecunque ab alijs vulnerarijs medicamẽtis effici dicuntur, ab vnguento Sympathico effici posse, mihi persuaderi facile patior. Nam fluentem ex vulnere sanguinem armenius bolus sistit, spiritum & naturalem partis calorem euaporatem, oleum & alia vnguine suo exitu prohibent: suppuratio-

Peculiaria de Vnguẽto armario.

Singulae vnguenti partes examinãtur.

nem contusae carnis adeps iuuat; glutinationi idem bolus armenius opitulatur, absterſioni terebinthina, expulſioni puris, nouae carnis generationi, alijſque, quae natura medicamento auxiliante abſoluit, ea praesto ſunt, quae calorem fouent, & naturale partis temperamentum tuentur. Ex quibus omnibus vnguentum hoc vulnerarium constare, vnuſquiſque eius cõpoſitionem perpendens intelligere poteſt. *Archimedes*, inquies, *non poſſet melius deſcribere*, ſi vnguenti artifices in eo componendo vna

Obiciunt vnguēti hoſtes.

om-

omnes consentirent. Sed VVittichius a ceteris dissentit, & pleraque consulto praetermittit, quibus deficientibus operationes omnes, quas proxime nominauimus, deficere necesse est: & tamen sanitatem ex vnguento partam praedicat, affirmat, iurat: ex vnguento igitur nulla vi naturali praedito, nulla aut aperta, aut abdita facultate instructo: sed potius (vt coniectare licet ex sanitate mirabiliter recuperata, & ex vngueto ex nugis composito) certa superstitione fucato. Sed

Obiectio dissoluitur.

Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.

nihil tamen in nostro vnguento subodorare poteris, quod pio animo male oleat. Si VVittichius expertus aliquando est vnguetum sine adipe, sanguine, ceterisque sympathicis vulnera sanare, naturae sanitatem acceptam fero, non vnguento, non daemoni: non quidem vnguento, quia nulla pene vi praeditum est, nulla sympathia cum aegro coniunctũ. Non daemoni, quia non est, cur velut *in theatrum Deos aduocemus, vt soluant nodum fabulae,* si mirabilis effectus

cau-

causarum rei manifestae adscribere possumus: naturae scilicet, quae τῶν νόσων ἰατρὸς. Cur ergo, inquies, quaeuis sanatio, quae a quouis medicamento sympathico parta dicitur, naturae adscribenda non est? Nempe ob eandem causam, ob quam, adhibito verbi causa Hispanae oleo, medicamento non naturae sanitas adscribitur: quia scilicet vnguento sanandi vi praedito accepta referri potest, nullo hinc absurdo consequente; vt ex rationibus aduersariorum a nobis refutatis ac deinceps refutandis liquido con-

Altera obiectio.

Sãguis hum. necessarius in vnguẽto.

constat. Sanguinem vero, muscum, mumiam, ceteraque ex homine sumpta, necessaria esse vnguento cõficiendo, ideo existimamus, quod aegro per ea arctissima cum vnguento cognatio sit. Etenim in homine hominisque partibus calor inest caelestis, praecipuus actionum auctor, cuius vim esse plane mirabilem ac vere caelestem ex Aristotele & Platone liquet, liquet ex Hippocrate, qui libro de prin. cipijs, *Mihi quidem videtur*, inquit, *quod calidum vocamus immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire,*

Calor naturalis est vere caelestis.

re, & ſcire omnia tum praeſentia tum futura. Calor autem hic, ſpiritusue, ſicuti minimis quibuſque corporis partibus penitus inſeritur, ita eſt earum *vita* & veluti eſſentia ac natura, quas mutuo quodam conſenſu & occulta ſympathia arctiſſime vincit. Quare mirandum non eſt, ſi adeps humanus, mumia, muſcus, & ſanguis, qui ſeminarium eſt caloris & ſpiritus cognationem habeant cum genere humano. Mirabitur haec rudis Ariſtarchus, non ſecus ac *Si mulier vitulum, aut ſi bos ediderit agnum*: vel certe

Cur ſanguis hum. ſit neceſſarius vnguent.

con.

contemnet, quasi nos ab rationibus inopes, & nostri ingenij viribus diffidentes ad caelestia confugiamus.

Morositas odiosa est.

Ceterum non est, cur vere morosus ac difficilis omnia fastidias: mihi sane nihil odiosius est eo hominum genere, cuius palatum adeo sapit, vt omnia plane stomachetur: cui *Nec Demosthenes sati facit*, nec *Coae Veneris pulchritudo*, aut *simulacrum Iouis Olympici*. Etenim calorē spiritumque e caelo deductū translatumque ad nos, omnes sapientes antiqui, recentiores agnoscūt, in quaestionem minime reuocandum.

Alij

Alij vero ingenij aciem in omnes vnguenti partes acrius intendentes singula quaeque diligenter examinant: cumque earum nullam aduertant ea vi praeditam, vt absenti vulneri mederi possit, vnguenti praestantiam, vt vanitatem & malitiam, nobis obijciunt. Neque enim (inquiunt) sanguis humanus, neque pinguedo, muscus, terebinthina, oleum lini, bolus armenius, aut quiduis aliud in vnguentum vsurpatum, eiusmodi vi praeditum esse videtur. *Heu prisca fides!* Tam ne bardus es, tā rudis me-

2. Alterum argumentum aduersariorum.

Dissoluitur argumentū.

medicus, in philosophia tam hospes & aduena, vt nescias, sexcenta esse, quae sigillatim aestimata, inutilia pene sunt, nulla (dicere ausim) vi praedita? Si verò generatim, penitus admiranda? Theriacam habes, vel potius (quod magis miteris(habes fossile stibium, vulgo antimonium, nulla purgandi vi praeditum; habes chrysocollam, quae, si ethimologiam spectes, aluũ potius tardat: nam auri gluten Latinis significat: mista habes haec eadem, incredibilem purgandi vim omniumque maximam ex mix tio-

Compositio quantũ possit.

tione adepta. Quid dicemus de puluere nitrato? vim eius esse admirabilẽ, quippe qui tonitrua & fulmina imitetur & aequet, sciunt omnes; omnesque sciunt, neque nitrum, neque sulphur, aut carbonem, ex quibus is constat, ea vi praedita esse. Itaque hoc argumẽtum, quod principio velut *Euripidis emphidexium* esse videbatur, infirmum reuera futileque est,

Puluis tormẽtarius ad mirabilis.

Et redit in nihilum, quod
fuit ante nihil.

Nonnulli vero (ridendi profecto sunt hi) vnguenti superstitionem ex eo coniectant, quod suspensi hominis 3

Testum argumentum.

nis

nis muſcus in compoſitio-
nem vſurpetur. Si enim,
inquiunt, naturalis eſſet vn-
guenti vis, non magis la-
queo, quam morbo mortui
hominis muſcus vtilis ac
ſalubris eſſet. Sed vere au-
Diſſoluitur argumentũ. dio anicularum murmura,
quae hoc ipſo, quod aliquid
ſuſpēſi hominis adhibetur,
de ſuperſtitione continuo
trepidantes & meticuloſae
ſuſpicantur. Philoſophi eſt
animaduertere, hominem
morbo non confectum vbe-
riori ſpirituum copia cir-
cumfluere, morbo vero af-
flictum ſpiritibus exhauſtis
contabeſcere. Suſpenſum
prae-

praeterea vberrimos laqueo ſpiritus ad caput allicere ac trahere: hoc igitur ſpiritibus targeſcens, & radicati etiam humidi ſuccoſus, foecundiori ac praeſtantiori muſci ſeminario praeditum eſt. In vnguento autem tam mirabili componendo ſelectiſſima praeſtantiſſimaque vſurpanda eſſe, quis dubitat?

Muſcus ſuſpenſi hominis praeſtantior.

Neque vero aditus ad caput laqueo ſpiritibus intercluditur ita, vt in thorace omnes & faucibus haereant: quia ligatum praeſſumque guttur ſanguinem non ſpiritus tranſitu prohibet. Declarat id quidem calor faciei

I non

nō mediocris, rubor, & vinculo arctius stringente, & spiritibus propterea eo ingruentibus, plumbeus color, quo facies perfunditur.

4 Quartum argumentum.

Neque est cur sympathiá sanguinis adipis musci cum homine vanam & fabulosam putet Sennertus quod sanguis, exempli causá, corrumpatur ac putrescat, corpore, vnde missus est, conualescente, immo plane incolumi; quia sympathia

Dissoluitur argumentū.

inter sanguinem & hominem non ea est, quae ad producendam vitam, vel ad valetudinem tuendam sit necessaria; sed quae ad quas-

dam

dam actiones ſui perutilis.
Exemplo rem aperio: vene- *Quæ ſympathia ſit neceſſaria vnguento.*
num a ſcorpione membro
impreſſum arctiſſima cum
ſcorpione ſympathia coniũ-
ctum eſt: vt patet ex eo, quod
hic, contuſus & vulneri ap-
poſitus, reuocat exugitque
venenum a ſe membro actũ
inſpiratumque; & tamen is
dui vixiſſet incolumis, etiam
ſi impreſſum a ſe venenum
vna cum homine extinctũ
eſſet. non enim vnquã ſcor-
pius cum homine venenato *Scorpius venenum.*
interijt, aut interijſſe fertur.

Mihi vero laborandum 5
non eſt (vt vehementer la- *Quintum argumentum.*
borandum, ſummiſque in-

genij viribus contendendum, omnes arbitrantur) *de sphaera*, vt vocant, *actiuitatis* vnguenti vulnerarij. Nam etsi plurima agentia naturalia certam *nobis* habent sphaeram actiuitatis, certum spatiũ, ἀπόῤῥοιαν: seu virtutis effluuium circum-scribens, aut vim certò aliquò emittere nobis videantur; tamen multa sunt, quorum sphaera quam late, longeque pateat, haud certo scimus, aut, si scimus, eam longius pertingere ac prope indefinitã esse intelligimus. Et vero quam sphaeram actiuitatis habere putamus

De sphaera actiuitatis complura.

ma-

magnetem, vel potius ſtellas ad ſe magnetem allicientes? Quam ſphaeram illuminandi noſtraque corpora varijs qualitatibus afficiendi habere Solem, Lunam, Stellas, ſupera denique omnia? Sol ex infinito prope interuallo ſua vi ad terram vſque pertingit, longiuſque progrederetur, ſi terra eſſet longius diſſita. Luna plena, nouaque, imo intermeſtris ac dimidiata Italũ lunari morbo aeque afficit atque Aegyptium, Perſam, Indum, ceteros orienti proximos: quinimo peraeque hos atque Gallos, Germanos, Nor-

Sphaera actiuitatis magnetis.

Solis.

Lunae.

uegos aliosque vltimum occidentem & septentrionem incolentes. Ignis exurit lignum, sibi contiguum; calefacit hominem, sibi vicinum; illuminat aerem, longe distantem. Quid? etiam e longinquo interdū ignis comburit. Nam apro- xeos herbae radicem a se distantem accendit, longius pertingens sua vi, quam vulgus hominum opinetur.

Ignis.

Corruet, inquies, Porticus Stoicorum, Licaeum, Academia, ceteraque philosophorum gymnasia ruinas agent, si incertam esse dixeris, minimeque constitu-

Obiicitur.

agent,

tam agentium ſphaeram actiuitatis. Corruant, nihil moror, penituſque labantur, ſi infirmo nitantur fundamento. Sed reuera corruere non ſinit, vndique fulcit ac ſubſtentat, qui rem intentis mentis oculis contemplatur. Definita eſt atque certa agentibus, non nobis, eorum ſphaera actiuitatis; vim certo aliquo emittunt omnia: quo vero, quam longe lateque non raro ignoramus, putantes breuiori definitam eſſe interuallo, quá reuera ſit. Quam igitur actiuitatis ſphaeram hominis eſſe putamus alienum de-

Reſpõdetur.

Quomodo ſit definita agentium ſphaera actiuitatis.

longinquo naſum ſeruan-tis? Apuli aranei impreſſum membro venenum fouentis? mori ac ceraſi ſui quaſi ſpeciem in modum tam mirandum in homine immutantis? aut eius, qui ex Gallia in Italiam canem allexit? Fertur enim canis dominum, ex Lugdunenſi Gallia in Italiam profectum, e longiſſimo interuallo pluriumque dierum flexuoſo incertoque itinere, & inſequutus & conſequutus fuiſſe. Fabellam putas de cane quae narro, ab alijs mihi narrata? Audi hiſtoriam domeſticam ac veriſſimam.

Hiſtoria de cane.

Ser-

Seruio meo germano fratre, Roma Spoletum redeunte, domesticus canis latrare coe pit, & inconsueto quaeruloque vlulatu domum implere multo ante, quam is domum appropinquaret: imo vero vltro ac citro com meare & vndique discurrere: tandem morae impatiens aperta ianua domo prosilijt, & redeunti Seruio longe obuiam processit. Idem canis (quod certe longe mirabilius est) ab eo die, quo Seruius Spoleto Romam profectus fuit, moerens, demissus, afflictus, & ab omnium consuetudine abhor.

Domestica historia.

Miranda de cane.

abhorrens in angulo domus perpetuo fere dormitabat & a cibo pene omni sese abstinebat. Cum vero primum frater Roma Spoletũ versus iter iniret, statim canis moerore deposito se erigere coepit, & consueto cibo reficere. Neque vero existimes, casu id semel accidisse, quia toties contigit quoties Spoleto Romam Seruius migraret, ac Roma Spoletũ reuerteretur. Quinimo domestici omnes ex eo coniectabant, Seruium, in patriam reuersurum, iam in viam se dedisse, quod canis recenti ac repentina hi-

hilaritate pristinam tristitiam relaxaret, omnibusque noua festiuitate blandiretur. Illud etiam, quod de fele a fide dignissimo praestantissimoque Poeta Francisco Stelluto nuper accepi omnino improbat certá ἀπόῤῥοιαν: Felis Aesio e Capuccinorũ domo in aliam eorundem Patruum duodecim millia passuum Aesio distantem, sacco conclusus, cum transportatus esset, eadem die per arduam latebrosam ac transuersam viam Aesium repetijt. Iam vero, Sennerte, (hunc appello, quippe acerrimum omnium atque inse-

Historia de fele.

Dissoluitur argumentũ.

infestissimum vnguenti ho stem) quod nam spirituum effluuium manare putas e fele Aesio profecto? e Spoletino homine ex Vrbe vix pedem efferente? Quam sphaeram actiuitatis esse putas vrsi, vrsinum adipem in vase asseruatum commouentis? leporis leporinos pilos tenello puero planeque imberbi in genam inserentis? vuae vinum doliare maculamque hum: commouentis? mali punici mulieris occipitium; vini rubri viri genam tam facile ac perspicue immutantis? fragarum carnea fraga incre-

Vrsini adipis leporis caeterorum sphaera

di-

dibili vi afficientium? Vanum profectò est, quod vulgo omnes asserunt de certa *nobis* sphaera actiuitatis.

6 Sextum argumentum

Quare minus facessit negocium, quod de medicamento pyxide condito adiūgit Sennertus. Nam etsi mirandum est, vnguentum, gladio in arca alioue incluso adhibitum, (nam medicatus gladius in armario includitur, vt aëris vim effugiat: alioquin enim vulnus non mediocri afficitur detrimento) vim in vulnus e longinquo effundere, peruadens nempe arculam, vbi conditum est, domi parietes,

tes, valles, montes, & quicquid tandem interiectum est; seque insinuans in occlusum vulnerati domicilium, in circumlitas obductasque vulneri fascias, ac demum in ipsum membrũ vulnere affectum: quamuis, inquam, haec miranda sint, nec ab vnguento praestari posse videantur, longe tamen mirabilius est, polum, stellasue, aut montes, quos recentiores commiscuntur, magneticos sub polis assurgentes, ex infinito prope interuallo, superatis immensis montibus, vallibus ingentibus spatioque longissimo

Vis vnguẽti quocunque peruadit.

Vere mirãda

simo

ſimo in magnetem vim emittere plane admirabilē. quae cum a commoto aëre non agitetur, non iactetur a vento, nec prohibeatur, quominus ad magnetem pertingat; mirandum non eſt, ſi vnguenti vires e pyxide in vulnus recta ferantur, nullo aere aut vento diſiectae, neque parietibus domorum, montium vaſtitate, aut longa vallium intercapedine prohibentibus.

Reuocant praeterea in dubium vim medicamenti, quod non ſemper, quod nō omnibus medeatur vulneri- 7 Septimum argumentū.

neri-

neribus. Nam, inquiunt, fieri poteſt, vt, quando adhibito medicamento vulnus ſanatur, non vnguento reuera, ſed naturae morborũ omnium medico, ſanitas accepta referenda ſit: praeſertim cum vulnerum ſanatio, quae in glutinatione maxime conſiſtit, ſolius ſit naturae opus; medicus vero impedimẽta ſolum amoueat. Vin dicam, quod ſentio? hoc argumentum Sennerto non parcit,

Vulneris ſanatio eſt naturae opus.

Diſſoluitur argumentũ.

Reuolutaque tela vertit in auctorem.

ſiue enim vnguento ſympathico, ſiue quouis alio me-

medicamento vulneri opituleris, natura ſemper eſt morbi medicus, cum vulneris ſanatio, vt dictum eſt, in glutinatione ſita maxime ſit, quae ſolius eſt naturae opus. Poſſem igitur (ſi res ita ſeſe haberet) omnia medicamenta tanquam inania reſpuere, vulneris ſanitatem vnius naturae viribus adſcribens. Vnguentum ſympathicum efficit ea omnia, quae vnumquodque aliud vulnerarium medicamentum, eo tamen diſcrimine, quod illud iucundius, hoc moleſtius; illud abſens, hoc praeſens; illud

Diſcrimen in et vng. armar. & alia.

K mi-

mirabili, hoc vulgari ratione efficiat.

8 Octauum argumentum. Quod vero ad vulnera sananda opus sit multiplici operatione, quae ab vno vnguento sympathico minime praestari possunt, vt *Sordium absterſio, puris concoctio, excrementorum expulſio, carnis generatio*; sunt merae nugae. Nam exploratum est, sexcenta alia medicamenta, vt Ducis Etruriae balsamum, ea omnia exequi & perficere. Argumentũ dissoluitur. Passim non in Italia solum & Hispania, sed etiam in Gallia, Belgio, Germania vnum vulneribus sanandis saepe adhibetur Hi-

spa-

ſpanae oleum. Romae quidem celebre eſt, & vulnerariorum omnium medicamentorum longe praeſtantiſſimum (id enim teſtantur vnanimes experti chirurgi) Balſamum a Tobia, excellēti chymico & botanico ſcientiſsimo optimi Principis Frãciſci Cardinalis Barberini paratum; a quo ſolo operationes omnes vulneribus neceſſariae, quas pollicentur complura alia medicamenta, praeſtantur, *Abſterſio, Concoctio, Expulſio, Generatio, Glutinatio*. Praeterea vnguentum ſympathicum ex *glutinantibus* conſtat, ex

Balſamum Tobiae praeſtantiſs.

Vng. arm. cõſtat ex omnibus neceſſarijs.

ſuppurantibus, renouantibus ceteriſque neceſſarijs. Demum vnicum vinum, ſolaque ligatura haud exiguis vulneribus ſaepe medentur: quae quia ex abſtergentibus, concoquentibus, glutinantibus ceteriſque talibus non conſtant, non ſunt propterea tanquam inutilia improbánda. Itaque quocunque tandem argumentum dirigas, quouis modo flectas & tuo arbitratu inuertas, vt thymbra ſemper erit, *ex qua lancem facere nemo poteſt.*

9 Nonum argumentum. Neque vulneratarũ partium diuerſitas nobis, vt Sẽner-

nerto, negotium faciſſit; vnguentumque infirmat: nam etſi caro, vt doctiſſimus hic vir nobis obiectat, neruus, membrana diuerſo temperamento praedita sũt diuerſoque proinde medicamento indigere videantur; tamen & balſamum Cardinalis Barberini, & Ducis Etruriae, & oleum Hiſpanae, & alia ſexcenta diuerſis medentur tum partibus, tum vulneribus. Itaque ex eo quod diſpar ſit variaque vulneratarum partiũ temperies, non tamen opus eſt medicamento plane diuerſo. Vno igitur vnguen- Partium diuerſa temperies.

to ſympathico, ſicut vno Hiſpanae oleo, alijs atque alijs partibus temperamento diſſidētibus opitulari poſſumus.

Quod ſi quis (decimum
10 eſt Sennerti argumentum) *vno tempore plura vulnera diuerſis in partibus a diuerſis armis acceperint, vnum ne telum iniungere ſufficiet? & vis ne eius ad omnia vulnera feretur? aut omnia ne tela iniungenda erunt? & anne vnguentum quodlibet faciet ſuum officium? & hoc ad iſtud vulnus, quod hoc telo inflictum eſt, recta perget; illud ad aliud, quod aliò telo illatum eſt?* Siue plura,

Decimū argumentum.

Sen-

Sennerte, siue vnum telum inunxeris, vis medicamenti fertur in vulnera. nam sanguis, in vnum pluresue gladios ex vno vel pluribus vulneribus missus, idem sanguis est, eademque sympathia & affinitate cum vno atque altero vulnere deuinctus est, ac proinde is vnus in vnum gladium effusus, deferre potest vnguenti vim in partes omnes vulneratas. Neque vero medicamenta, quae occulta vi ac sympathia agere dicuntur, ex quātitate solum, sed ex qualitate multo maxime aestimantur.

Argumenti dissolutio.

11 Vndecimū argumentū.

De pyxide, quod addunt, ſatis mirari non poſſum: nam in ea conditum medicamentum vulnera non ſanat (miratur enim Sennertus ignauiam medicamenti in pyxide occluſi. Si enim, inquit, vnguentum gladio illitum per ſympathiam vulneri medetur, non illitum etiam, nempe conditum in arcula, mederetur, cum vbique ijſdem ſympathiae vinculis vulneri coniunctum ſit) non ſanat, inquam, vulnera in pyxide aſſeruatum, quia non fertur in vulnus: nō fertur autem, quia vectorem non habet

Argumentū diſſoluitur.

ana-

analogia & affinitate ſibi deuinctum: ac proinde iners & ignarum in pyxide latet. Quod ſi affricetur ſanguini; vel potius gladio cruento; iam vectorem nactum, prompte fertur in vulnus, certa medicina ſalubre.

Sanguinem vero medicamenti vectorem (nam ſanguine intercedente vis, medicamenti e gladio fertur in vulnus) in atomos diſſoloi & vndequaque diffundi, vt vim medicamenti deferat in vulnus, aut non eſt neceſſe, aut ſi neceſſe, nobis, vt Sennertus contendit, explicandum non eſt, 12 Duodecimũ argumentũ.

id

id qua ratione fiat: quia, vt supra diximus, quae agunt ex interuallo, vt abdita vi agunt, ita abdito modo: & sicuti agere scimus, re docti, ita nescimus, quomodo agant. Putare vero se omnia scire posse, maximae inscitiae argumentum est. Humanum scire est pulchre imaginari: is verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur, qui ea comminiscitur, quae pulchriori quadam veri specie nostrum captat (aut verius) nostrũ eludit intellectum. Bone Deus? scire ne atque explorate scire contendimus ea,

Agentia in distans abdito modo agunt.

Notã de nostro philosophandi modo.

quo-

quorum veritatem, vt ait Democritus, in profundo penitus abstrusit natura, aeternisque tenebris circumfusam esse voluit? Profecto ne ea quidem ipsa, quae manibus tractantur, videntur oculis, omnibusque sensibus patent, vllo possumus modo cognoscere. Testimonio est opium, cichorium, acetum, ceteraque sexcenta: in quorum natura inuestiganda etsi antiquorum praestantissimi laborarunt, asserunt recentiores, omnes vere sudarunt, adhuc tamen de ijs nihil ratum est, nihil firmum, nihil pe- De cichorio notanda.

penitus constitutum. Cichorium serimus, nascens videmus, manu contrectamus, olfactu & gustatu examinamus; adolescens, adultumque, & exiccatum sensibus omnibus omnique arte, industria demum chymica explorãdum curamus: & tamen adhuc neque scimus, neque nouimus, calidum ne re vera, an frigidum sit. Quid dicam de opio, quod aliqui summe frigidum esse, alij summe calidum existimant iuratique affirmant? In quo sane in quaestionem veniunt non abditae abstrusaeque in arcano

De opio notanda.

cano

cano naturae penetrali opij qualitates; ſed calor & frigus, quae ſenſibus plerumque patent, quaeque omnium facillime cognoſcuntur. Neque de exiguo & ſub obſcuro qualitatis gradu diſceptatur, ſed de ſummo & omnium ampliſſimo: calidiſſimum illud eſſe alijs opinantibus, alijs frigidiſſimũ; ambobus (quod ſane mireris, vel potius rideas) plane rem vel litigioſo ac pertinaci ſe probare exiſtimãtibus. Quid de aere? quem aliqui calidum natura eſſe opinantur: alij frigidum, humidum alij, alij ſiccum: immo ne- De aere natura.
vllus

yllus nugamentis deeſſet locus, &

Aegrotae mentes quod fingere nunquam audent,

audacter aliqui comminiſcerentur, neque calidum, neque frigidum, neque humidum, neque ſiccum, ſed omnis qualitatis expertem, ſcripſerunt. Vere igitur *Nos ita philoſophi ſumus*(vtor Cic. verbis) *vt cum fabris habitare poſſimus*: vere *humanum ſcire eſt pulchre imaginari, iſque verius philoſophatur, qui pulchrius imaginatur*; Quare, qui rationem ſibi explicanda contendit, qua ſanguis in pannum gladiumue effuſus

Diſſoluitur argumentũ.

ſus deferat in vulnus vim medicamenti, qui ex nobis quaerit, num diſſoluatur in atomos; num feratur in orbem, & vndequaque diffundatur; &, ſi diffunditur, num tam longe lateque peruadat, vt ad diſtantiſſimum vulnus pertingat: hic, inquam, velim, animum aduertat vel ad tarantulae venenum, vel ad naſum reſtitutum ex aliena carne, mihique explicet, qua ratione ex longiſſimo interuallo, aut ſalutaris viuentis hominis vis in commorſum hominem naſumque reſtitutum feratur; num diſſolua-
tur

tur in atomos, & num vndequaque diffundatur. Velim, vt qua ratione allia, cepaeque satae, frondentes vites vuisque foecundae; cerasus, morus, malus punicus, ceterae arbores a me supra commemoratae, foetum afficiant maculamque commutent. Velim, inquam, vt haec omnia explicet,

Nota de alliis.

Et erit mihi magnus Apollo.

13 Decimum tertium argumentum.

Vtrum vero vnguentum, vulneri non gladio illitum, vulneri medeatur, mihi haud exploratum, haud expertum: neque Sennertus experimento pugnat: solum ait,

ait, si gladio inunctum vulneri medetur, facilius ipsi vulneri adhibitum mederetur. Fortasse facilius? Nam calchantum, secreto laboratum artificio, & vulnerato membro & panno cruento aspersum, sanguinem sistit, vulnusque sanat: Quod si vnguentum e longinquo solum mederetur, id eius praestantiae adscribendum esset, qua vulgaribus medicamentis vulnerarijs antecellit. Dissoluitur argumentũ.

Medetur autem non solum gladio sanguine tincto illitum, vt exprobrãt aduersarij, sed cuiuis alij, panno, 14 Decimum quartum argumentum.

ligno, corio, cæterisque sanguine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omniũ dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis sanguine infecto salubriter vnguentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait. *Si sanguinis beneficio vis medicamenti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Quod vero aiunt, vnguenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab

Decimum quintum argumentum.

acie,

acie, verſus tergum illinien-dus ſit gladius, cum caeſim vulnus illatum eſt; cum vero punctim, a cuſpide ad imum; me non mouent, neque, vt ſibi ipſi perſuadent,

Telũ immedicabile torquent.

Nam hic non tam quaerimus, an ſanatio naturalis ſit, quam an naturalis eſſe poſſit. Fateor, cacodaemonẽ poſſe huic, vt ceteris, ſe vnguento immiſcere (nam hic ſaepe ſaepius nos inſontes laedit, imprudentes fallit, ſimplices illudit) profiteor tamen, naturam, ſuis tantum viribus huiuſmodi

miracula facere posse: cum mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. Praeterea exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento concilient. Sicuti etiam qui praecipiunt certo syderum coetu elaborandum id esse. nam siue stellarum coitum attendas in

Dissoluitur argumentũ.

com-

componendo medicamento, siue plane negligas, vnguentum efficies praestantissimum, cum sympathia praeditum efficias.

Irrident praeterea nostrã credulitatem, quod antiqui prorsus ac simplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari possunt. Probandũ, inquiunt, nobis est vnguenti vim esse naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus aut argumentis. Quid enim argumentis opus est vnguẽto, experimentis comprobato? Nam oculis ipsis videmus sanitatem ab adhibi- 16 Decimũ sextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremonijs, nullis ſignis, verbis nullis plane adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos aſſentiri pol liceamur. Immo e contrario Deũ imploramus (quem certe omnes implorare atque obteſtari debent, qui de orthodoxa fide recte ſentientes, vnguento vſuri ſunt: id moneo, id ſuadeo, id omnes vt faciant, peto quaeſoque) vt illius aſtum longe arceat: ac proinde iure credimus, ſanitatem ex eius vi natam eſſe. Quod ſi aduerſarij a cacodaemone aliquid vnguento ſubdole inſitum,

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus sapere, quã oporteat sapere, satagimus.*

Instant praeterea & vrgent Hildani obseruatione xxv. cent. III. *De infelici successu* (sic enim inscribit obseruationem) *vnguenti sympathici seu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam misisti delineationem instrumenti nõ satis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil singulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epistolam, exemplum de infelici successu vnguenti sympatici siue* 17 Decimũ septimum argumentum.

Historia. *armarij adſcribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremſerina de Rodeſheim nobiliſſimi ac ſtrenui viri D. Hermani a Crōberg Lorcenſis ad moenum praefecti prudentiſſimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante menſem feliciter peperiſset neſcio quo nam infortunio factum quod decima die poſt partum vulnus ad latus pupillae ſiniſtrae verſus ſternum accepit. Vulnus etſi non vſque adeo profundum eſſet, ſanguis tamen copioſe effluxit a chirurgo riſtricto ſanguine non vulnus ſed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant*

Vng. armar. adhibetur.

&

& tractabant quotidie, & quidem, vt par est, diligenter; cito & vt videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae aborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit ae gra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decima nona Aprilis ego quoque A curationẽ quae superuenerint.

ac-

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ perueni & mammam supra modum tumefactam & vndique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, vt fluctuatio puris tactu facile depraehendi posset, quapropter suasi, vt incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab *eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit: interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo.* Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonnulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi Dissoluitur argumentū.
pro-

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*; nimirum inopes ab argumẽtis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur, vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges, quan-

Praeſtantia vnguenti innoteſcit.

quantas ipſe nugas agas Hildani obſeruatione.

18 Demum fieri non poſſe nonnulli arbitrantur, vt e pauculo illo vnguento, gladio pannoue illito, tantae vires emanare poſſint, quibus periculoſum vulnus ſanetur. Ceterum ſcire geſtio ex vnguenti hoſtibus, num magnum aliquod ac mole amplum ſit, quod ab exigua licet geminata ſcythae mulieris, obtutu hominem interficientis, pupilla emittitur. An igitur quia neque animo id, neque cogitatione aſſequi poſſumus, proinde ſuperſtitioſum eſt?

Decimum octauum argumentum.

Diſſoluitur argumentũ.

An

An quia (vt haec etiam, si non ad exiguitatem declarandam, certe ad ostendendum miraculum obiter adiungam) An quia, inquam, ignoramus vim illam, qua poli, aut stellae, montesue magnetici ad sese magnetem alliciunt, qua magnes ferrum trahit, qua adamas ab attrahendo ferro magnetem prohibet, ad daemones prouocandum? An quia Parasini terra in Taurorũ peninsula omnia vulnera sanat? An quia solstitialis herba vnico solstitiali die nascatur, adolescat, consenescat, & intereat,

Varia naturae miracula.

ce-

ceteris omnibus diu viuentibus, cacodaemonis opera nata, adulta, confectaque fuit? An quia selenitis lapis solidus ac durus crescat decrescatque crescente ac decrescente luna: Aut quia turcosia gemma pallescat, eo, qui eam gestat, languente, ac periculo aliquo ei imminente subobscuro colore subfundatur: Aut quia laurus, ficus, vitis alba, vituli marini tergus, & hienae pellis fulmina a se arceant, & rerum omnium maximā vim vi propellant, malus daemon praesto est? An quia tympanum e lupi corio

rio raucedine afficiat aliud ex ouina pelle longe distans, magia aliqua superstitiosa, ab inferis accersita est? Sed vana sint horum pleraque, nugae ac somnia; quid de remora dicemus? Inculcanda saepius res est, mirificissima omnium virtute praedita: quae sane tanta est, vt *Ruant venti licet, saeuiant procellae, furori tamen imperet, viresq; tantas compescat, & cogat stare nauigia, quod non vlla possunt vincula, non anchorae irreuocabili pondere iactae.* Quaero quid ex paruo hoc pisciculo sese emittit, quod impetum nauis ferociam-

que comprimat? Quid ex alio Indico, quod, vt ſupra commemorauimus, incitatum nauigium non modo ſuſtinet ac ſiſtit, ſed irrito ventorum impetu impulſuque remorum retro inhibet? ſane vnuſquiſque miraculo haeret mirabundus potius, quam rem enodaturus.

Iam vero cum nulla neque ratio, neque experientia nobis perſuadeat, vnguentum a daemone mutuatum eſſe vires: cumque & natura & ars vnguento aut magis aut aeque mirabilia vulgo & paſſim efficiant, non eſt, cur inertes & ignaui ru-

rudesque philosophi ad cacodaemonem prouocemus. Quare vnguentum armarium, ex eorum genere esse mihi videtur, quae fieri possunt, quaeque possibilia vulgo appellantur: idque ijs rationibus, quae sunt a me supra cōmemoratae. Quod si infirmae reuera illae sint, infirmam quoque meam esse coniecturam atque opinionem vltro fateor & aperte profiteor. imo vero veteri more testatum esse volo,

QVAE . SANCTISSIMI . VIRI . CHRISTIANI
FIRMA . RATAQVE . SANXERVNT
EA . SOLVM . IN . NOSTRA . DISSERTATIONE
FIRMA . RATAQVE . SVNTO

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quae in hoc volumine continentur.

(+)

Bal-

Hiſpa-

Opi-

INDEX.

FINIS.